

MINISTERIO DE CULTURA

LA RENAIXENSA

MINISTERIO
DE CULTURA

LA RENAISSANCE

REVISTA CATALANA

ANY VI.
—
TOMO II.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Carrer de la Portaferrissa, 18, baixos.
BARCELONA.

Leóns Serra dib.

GOMEZ SC

MINISTERIO
DE CULTURA

TAULA

	<u>Pág.</u>		<u>Pág.</u>
ANÓNIM.		BELL-LLOCH, MARIA DE	
Una observació á la Revista Contemporánea.. . . .	277	La mànega d'aigua.	332
BALARI Y JOVANY, JOSEPH.		BERNADAS, PERE JOAN.	
Recorts de Tiberi á Capri.	24	Quatre mots sobre la literatura catalana.	328
BRIZ, FRANCISCO PELAY.		BERTRÁN, PAU.	
Cor nafrat.	299	Faules..	54
BALAGUER Y MERINO, ANDREU.		BOTER, FRANCESCH DE	
Bibliografía.	210, 460	A.	381
Carta al Sr. D. Matias de Martino parlantli de la superstició á Catalunya en lo sigle XV..	281	CALVET, DAMÁS.	
BALAGUER, VÍCTOR.		L'ombra de 'n Jaume.	66
Tragedia de Llivia.	130	Discurs llegit en la inauguració del Ateneo de la classe obrera del Poble Nou.	409
BARADO Y FONT, FRANCISCO.		COCA Y COLLADO, EMILI.	
Recorts de Catalunya. L'Estany..	404	La fantasia.	451
		CREUS, TEODORO.	
		Una visita á Santas Creus.. . . .	258

La Renaixensa

	Pág.		Pág.
FITER, JOSEPH.		MALUQUER, JOAN.	
Cridas fetas en Barcelona pera limitar la peste de 1651.. . . .	180	Lo diluvi universal.	346
FRANCO, ENRICH.		MASPONS Y LABRÓS, F.	
A un amich en las bascas de la mort.	304	Al Sr. D. Matias de Martino. . .	98
GARRIGA, JOSEPH.		MIQUEL Y BADÍA, FRANCISCO.	
Una visita á Valencia.. . . .	45	Bibliografía..	455
GENDRA, JOAN B.		MONCERDÁ, DOLORS.	
Vetllant un malalt.	454	Promesas.	204
GENÍS, SALVADOR.		MONTSERRAT, JOAN.	
Esparsas.	202	Joan Cosó.	252
GIRBAL, CLAUDI.		NEGRE Y CASAS, JOAQUIM DE.	
Un poeta antich gironí.	1	Sepulcre de Santa Eulalia.. . .	417
GOMIS, CELSO.		PAU, FRANCISCO MANEL.	
La nina y lo peix.	381	La confessió d' un cabo del Sisé.	33
GRAHIT, EMILI.		La rata pinyada.	268
Un document inédit sobre lo monastir de San Llorens del Mont.	340	PONS, JOAN.	
GUIMERÁ, ANGEL.		La Professó.	175
Lo cant de la sirena.	378	Tinch relacions.	419
LLORENTE, TEODOR.		R.	
A Frederich Mistral.	199	Teatre Catalá.	218
		RENYÉ Y VILADOT, FREDERICH.	
		Correspondencia.	309, 463

Taula

	Pág.		Pág.
REVENTÓS, ISIDRO.		TORRES, JASCINTO.	
La mort de Ataulf.	135	Lo festí de Baltasar.	49
ROCA, J. NARCIS.		UBACH Y VINYETA, FRANCESCH.	
Wifredo lo Pilós.	81, 153, 233	Remitit.	315
RODOREDA, JOSEPH.		VALLS, JOSEPH M. ^a	
Un recort y una esperansa.	170	Josepha de Senespleda.	41
S., J.		VARIS.	
La partida de Reginel.	125	Remitit.	213
Bibliografia.. . . .	307		
SALETA, FELIP DE.		VIDAL Y VALENCIANO, GAYETÁ.	
Correspondencia.	113, 348, 440	Lo mon invisible en la literatura catalana.	321, 393
SARDÁ, JOAN.		VILANOVA, EMILIO.	
Bibliografia.	57, 139, 207, 382	Los meus vehins.	106
A Clavé, en l' acte de la traslació de sas cendras al panteó que li han erigit sos admiradors.	201	Estils moderns.. . . .	366
SERRA Y CAMPDELACREU, JOSEPH.		X.	
A una mala fada.	302	Correspondencia.	311

MINISTERIO
DE CULTURA

UN
POETA ANTICH GIRONÍ

P OCH despres de haber publicat nostra obreta *Escritores gerundenses*, nos ocasioná agradable sorpresa trobar en lo volum dels Jochs Florals de Barcelona corresponent al any de 1864, lo nom de nostre desconegut poeta Bernat Estrús, al peu de uns quants bordons de una cobla que servian de lema á una composició premiada pel Consistori, original de D. Marian Aguiló y Fuster. Mes tart, en la *Ressenya històrica y crítica dels antichs poetas catalans* del sabi literat D. Manel Milá y Fontanals, premiada també en lo certámen del any següent, vegerem continuat lo nom del nou poeta gironí, encara que sens altra noticia que la ja consignada anteriorment, de haberse escrit la obreta en lo sigle XV. ¡Desitjosos, com pot suposarse, de obtenir nous datos sobre 'l devot poemet que avuy donám á la estampa (creyém per primera vega-

ANY VI.—TOMO II.—N.º 1 Y 2.—4 SETEMBRE 1876.

da despues de 1501;) no vacil·larem un moment en dirigirnos als dos il·lustres bibliófil·s citats, en demanda de las noticias que sobre nostre Estrús poguessen possehir. Pocas en veritat foren las que adquirirem sobre 'l particular. Lo diligentíssim Sr. Aguiló nos feu l' obsequi de facilitarnos la indicació bibliogràfica de las *Cobles*, significantnos la especie de que las habia trobat una dotzena d' anys enrera en una biblioteca de Castella, y que res podia anyadir respecte al autor de qui no tenia cap mena de noticia, hasta 'l punt de no poder assegurar sisquera que fos gironí. Respecte al Sr. Milá, no tenia, com nosaltres mateixos, altres datos sobre 'n Bernat Estrús y sas *Cobles* que 'ls que 'ns donaban peu pera buscarne de novas.

Escritas ja y á punt de estamparse nostras *Memorias literarias de Gerona*, ó sia lo suplement al opúscul en primer lloch citat, instarem novament al Sr. Aguiló per si podia proporcionarnos algun nou dato que anyadir als ja facil·litats pel mateix, mes poqueta cosa adelantá nostra curiositat, pues dit senyor se limitá quasi á repetirnos lo títol y condicions materials de las *Cobles*, si be es cert que aquesta vegada ab variants mólt remarcables, circumstancia que 'ns causá no poca confusió y estranyesa y sobre la qual vanament observárem y suplicárem aclaracions. En nostra indecisió no obstant tinguerem lo bon acert de obter per la indicació darrerament facilitada y que ha resultat exacte ab lo original qual copia reproduhim avuy.

Es de notar que per aquell entremitj una favorable casualitat nos descobrí, arreglant certs arxius locals, una munió interessantíssima de documents en pergami, relatius á la antiquíssima familia d' Estrús á Girona, y ab tal motiu indicarem al repetit Sr. Aguiló lo pensament que acariciabam de donar á la llum pública ensemps, éll las *Cobles* y nosaltres los datos per demés curiosos de aquella genealogía, la antigüetat de qual arbre, que formabam, se remontaba al sigle XII. No li semblá tal ve-

gada prou conforme nostra idea á nostre sabí amich, pues nos observá, que no 's debia pensar en reimprimir dita obreta ni sisquera en analitzarla, sens tenirla completa á la vista, (lo Sr. Aguiló ne tenia copiada una meytat) lo qual, mitjansant Déu, esperaba obtenir dintre curt temps.

Tement ja pecar de exigents y de indiscrets, si novament haguesem insistit, y si bé privats d' un guia tan expert en materia semblant, induhits solament per nostre amor á la terra nadihua, nos llansarem ab tota fé y completament á cegas, á averiguar lo paradero de las decantadas *Cobles*; detall importantíssim que, no obstant de repetidas peticions, sempre olvidá comunicarnos lo diligentíssim Sr. Aguiló. Comensárem ab tot á trucar de porta en porta ó sia de biblioteca en biblioteca, y Déu volgué que despues de moltas respostas desencantadoras ó negativas á nostra demanda, pogués á la fí ferho satisfactoriament y de una manera tan fina com il-lustrada, lo respectable prebere D. Joan Nepomuceno Escudero, director de la Biblioteca Colombina de Sevilla, á quin distingit funcionari debem lo poder coneixer y fer ceneixer una obreta tant escassa y rara, que tal vegada no s' trobe en cap altre biblioteca d' Espanya, si no es en aquella de Castella que deu saber lo Sr. Aguiló.

No essent nostre ánimo extendrens en un judici crítich de las *Cobles*, tarea que deixém pera mes exercitats criteris en la materia, dirém, servintnos del parer de un jutge tant competent com es lo Sr. Aguiló, que nostre poemat no es anterior al últim ters del sigle XV, y mes probable encara que 's compongué mólt poch avans de imprimir-se. Aprofitém de passada la oportunitat pera donar las gracias novament á dit senyor per sas apreciables indicacions, com esperém que éll veurá ab singular satisfacció lo resultat de nostra diligencia, pera lo qual nos ha enco-ratjat sempre ab una distinció que estém ben lluny de meréixer y que li agraphim de totas veras. Be sap Deu si ara voldriam poder dir alguns mots acerca de la estampa-ció gironina empleada en las *Cobles*, mes precisats á fer

la present edició en vista de una copia manuscrita, que ab una galaneria que de tot cor li agrahim, nos ha proporcionat lo mólt amable Sr. Escudero; hem de deixarho pera ocasió mes propicia, si es que ans no 'ns dona aquesta agradable sorpresa lo Sr. Aguiló, inclohent las presents *Cobles en sos versos «Cançoner de les obres mes divulgades en nostra lengua materna durant los segles XIV, XV é XVI.»* (1)

De mólt mes oportunitat y conveniencia fora segurament lo continuar en aquest prólech las noticias biográficas del autor Bernat Estrús, més, á pesar nostre, no 'ns es encara possible ferho avuy per avuy. Además, propo-santnos, com nos proposém, publicar mes endevant un llarch y entretingut treball sobre la genealogía de aquella antiquíssima familia gironina que tant figura en nostra historia local; alassém pera llavors dil-lucidar la questió de qui fou nostre poeta místich, qual nom de fonts se troba, á usansa de aquells temps, repetit tant freqüentment entre 'ls membres de la mateixa familia, que se requireix molt seny pera no confondre'ls entre sí. Dia arribará, ajudant Déu, com ha arribat lo de la troba per nosaltres tant temps desitjada. ¡Tot sia á major gloria de Aquell, de la historia patria y de la catalana llengua!

ENRICH CLAUDI GIRBAL.

(1) Ab tot no volém pas deixar de dir que lo llibre de la Colombina está escrit en lletra gòtica y forma un volum en 4t. de 12 fulls sense numeració; que la portada mostra una especte de retaule sostingut per dos àngels, en lo centro del qual se llegeix: «Qui timet Deum faciet bona». Al dorso s' hi veu una Verge ab lo Nin que porta la bola del mon. Además, tot los fulls per abduas caras y per las quatre boras van adornats ab vinyetas que varian de tant en tant.

Respecte á la part d' escriptura ja veurá 'l lector que 's ressent de falla de fixesa, á estil de la época, á la que habem procurat cenyirnos en lo possible. Los intel-ligents podrán ferse cárrech de las dificultats que ofereix la reimpressió de una obra en vista de una copia treta per desconexedors de la llengua. Ab tot, aprofitém la ocasió pera regraciar al Sr. D. Joseph María Fernandez bibliotecari segon de la Colombina que ha secundat ab una exquisida finura, nostres desitjos en ausencia del Director de la mateixa, Sr. Escudero.

COBLES

DE GRAN DEVOCIO. E CONTEMPLACIO A GLORIA E LAHOR DE
NOSTRE SENYOR DEU JESUCHRIST. E DE LA SACRATISSIMA
VERGE MARIA MARE SUA. FETES PER LO MAGNIFICH MOSSEN
BERNAT ESTRUS.

Poch repos sent | qui parteix arribant
Car es treball | qui may no determena
Eseu yo be | carno gens reposant
Vengut parti | comensant nova pena
Tostemps camin | ques uulla que yo fasse
Eno desig | la fi del caminar
Si bey pensau | conexereu que maça
Es gran dolor | aquesta qui la passa
Car arribat | no sap hon deu posar.

COBLA.

No vaig a peu | mas sobre vn carro gran
Molt rich e bell | hon mals ebens se donen
Vuyt cavalls grans | tostems vogir lo fan
Ab dotze richs | animals quey hordonen
Quatre senyors | contraris naturals
Fan dins aquell | natural actio
Eson creats | ab virtuts axi tals
Que tots ensemps | dels cossos corporals
Ells son factors | e la destructio.

COBLA.

Trenta tres anys | anat he ab plaer
 Delitant me | enmirar les pintures
 Lo gran treball | non paria tant fer
 Ne axipoch | les tenebres escures
 Ala honor | hutil era girat
 Elos delits | sensuals tant cerquava
 Que del verbe | me so tostemps luyat
 Creent aquell | quim consella peccat
 Descomplaent | lo qui bem consellava.

COBLA.

En aquell temps | que axi yom delitava
 En vanitats desponent lo meu temps
 Yo conegui | cascu molt desijava
 Haber renom | delit honor e bens
 No viu negu | qui volgues per virtut
 Sosfferir mal | ni passar vida mala
 Com me recort | que damos fuy vençut
 Veigme en tal punt | que so quasi perdut
 Perque suplich | aquell qui pot quem vala.

COBLA.

Trist dolor es | me trob per cansament
 Tant que no se | hon ma anima atura
 En negun loch | sino en lo que es absent
 Pot reposar | ni yames se asegura
 Car yo no trob | quem puga restaurar
 De perdrem tot | seguint aquesta via
 Hoyt he dir | qui bes vol apartar
 De viure mal | luyant se de peccar
 Deu esquivar | malvada companyia.

COBLA.

Tant me trob las | de aquest gran moviment
 Que desig molt | anar a peu un dia
 Molt tinchlo cors | torbat lnteniment
 E devallant | delcarro posaria
 Mas ser nos pot | car los fats me fadaren
 En aquell jorn | hora e punt que fui nat
 Un jou pesat | en lo coll me posaren
 La hon me trob | ya lavors mi ligaren
 Esens la mort | non puch esser levat.

COBLA.

Donchs forçat es | que ma vida axipas
 Pus los meus mals | me condemnen á pena
 Gran remey ha | qui pot tornar atras
 Mes yo no puch | aixó pres ab cadena
 Sentensiat | me veig eternalment
 Spay sol he | tres dies de defença
 Valer nom pot | res passat ni present
 Si donchs vos no | qui sou pus resplendent
 Que los cherubins | e teniu mes potensa.

COBLA.

Vos me podeu | rametre lo passat
 En lo present | guardar la mia vida
 Vos me podeu | haver prest defençat
 Car lo poder | vostre no es ab mida
 Gran sou donchs vos | mes no gens argullosa
 Per que protrat | als vostres peus me pos
 Clamant merçe | a vos tant gloriosa
 Vullau me hoyr | pus sou tant piadosa
 Que tots los trists | en vos troben rapos.

COBLA.

Vos mare sou | de aquell infant Jesus
 Qui es ver deu | lo qual vos elegi
 Per temple seu | volent dins vostres murs
 Star cert temps | sens que no sen parti
 Gran dignitat | es aquesta Senyora
 Que vos hagues | triada fos del mon
 Vos me aiudau | voleu me vos tota hora
 Qui dels mesquins | sou la defenedora
 Carlo peccat | á mi tot iorn confon.

COBLA.

Per vn peccat | les portes se tancaren
 De aquell tan alt | regne celestial
 Per que habitar | en infern tots anaren
 Los iusts morint | del linatge humanal
 Mas vos lobris | ab vna clau secreta
 Queus comana | reyna lespirit sanct
 Car conech vos | mes que totas perfeta
 Y en lo començ | deu vos habia eleta
 Per mare dell | quis feu petit infant.

COBLA.

Vos derrocas | los murs de la ciutat
 Hon es plor dol | tenebres e dolor
 Vos li tolgues | tota la potestat
 Alenemich e | diable matador
 Vos ne tragues | de bons multitud gran
 Qui per tostemps | voy eren condemnats
 Vos hi tancas | per los qui be viuran
 Elexas hi loch | per los qui mal faran
 Donchs per vos som | en libertat tornats.

COBLA.

Lo vostre cors | es casa de virtut
 Temple sagrat | palau de gran altesa
 Vos nos haueu | á tots dada salut
 Qui per peccat | la mort haviem presa
 Vos lo nodris | lo nostre redemptor
 Dels vostres pits | tira la sua vida
 A vos se deu | dreçar tota lahor
 Equi noufa | nous ha deguda amor
 Donchs sol a vos | la anima mia crida.

COBLA.

Crida merçe | merçe merçe me haiau
 Car molts peccats | me tenen subiugat
 Los peccadors | verge, vos endressau
 Donchs valeume | nom haiau oblidat
 Los vostres hulls | de amor e pietat
 Sol que yo ves | fossen girats versmi
 Soltosament | seria de peccat
 De mals affanys | e de penes lunyat
 Per vostre sguart | que per mos mals perdi.

COBLA.

Aquest senyor | tan gran que vos portas
 He yo cregut | no he com fer daguera
 Avent tal fe | que sens ell me lunyas
 Altre de mal | qui venir me poguera
 Perqueus confes | lo meu extrem peccat
 Malvada error | e gran defalliment
 Aiudaume | mare del gran legat
 De mes dolors | haiau vos pietat
 Qui restaurar | me podeu solament.

COBLA.

Abans del part | verge ereu e pura
 En lo part | verge nous corrompes
 Apres del part | pus verge criatura
 Fos car parint | mes puritat prengues
 Dignitat gran | es aquesta segona
 Queus dona deu | sobre tota natura
 A qui beu creu | eus ama ell perdona
 No gens duptant com tal virtut se dona
 Car tal secret | sol en lo cel atura.

COBLA.

Perque fos tal | en tot lo temps passat
 Sou e sereu | en lo sdevenidor
 Vos suplich yo | en terra agenollat
 Haiau merçe | de la mia dolor
 Cast no so stat | mas en tot desonest
 Prenent delits | de la carn sens mesura
 Yom penit donchs | e mirant vostre gest
 Tan resplendent | sper que sere prest
 Ben ajudat | en la mia pressura.

COBLA.

Reyna del cel | dels angels sancts e sanctes
 Sou possehint | la gloria eternal
 Honor vos fan | los spirits bons tantes
 Que en lunivers | non pot trobar restal
 Vos ordenau | alt e baix en tot loch
 Per dignitat | que deu vos ha donada
 Vos podeu fer | del poch gran e del gran poch
 Quis veu calfat | del vostre amoros foch
 La anima te | molt benaventurada.

COBLA.

En tots mos fets | de vos yom aparti
 Altra molt mes | que vos de mi amada
 Donchs trist de mi | com vos suplicare
 Quem aiudeu | pus vos he obligada
 Pena meresch | per gran desconaxença
 E res de mi | nom pot yames valer
 Ab cor senser | se dreça a vos ma pença
 Suplicant vos | me perdoneu la offença
 Car sens vos | nom val nengun poder.

COBLA.

Gran pietat | es la que habita en vos
 Abundantment | possehiu charitat
 Vos remediau | los mals dels peccados
 Pregant per tots | lo vostre fill sagrat
 Vos restaurau | de damnar los errants
 Fent los venir | vera contricio
 Vos collocau | en paradís los sançts
 Donant a ells | de les glories grans
 E als delats | feu fer remissio.

COBLA.

No piados | mas als vençuts cruel
 En tot lo temps | de ma vida so estat
 Los pobres trists | han trobat en mi fel
 Nunca negu | troba en mi pietat
 Yo no meresch | vos me degau hoyr
 Car so vexell | ple de tota sutzura
 Mas porque volgue | lo vostre fill morir
 Per los peccats | dels peccadors delir
 Haiau de mi | vos gloriosa cura.

COBLA.

Nunca nengu | les vostres dignitats
 Pot recitar | ne benediccions
 Los majors bens | vos son abandonats
 No pot donchs dir | per humanes rahons
 Totaço vos vench | per portar lo senyor
 De tot lo mon | quius alegra aquell dia
 Quel concebes | fent vos tanta de honor
 Que no sera | mes né fonch major
 Com vos hagues | ensemps ab alegria.

COBLA.

Un altre goig | hagues assenyalat
 Com visitas | vostra sancta cosina
 Car ella vos dix | que lo fruyt per vos portat
 Era benehit | e tot obra divina
 Per sanct Joan | lavors fonch adorat
 Agenollat | al ventre de sa mare
 Ell conech be | que deu ser e incarnat
 En vos qui sou | neta de tot peccat
 Gloria gran | vos dona deu lo pare.

COBLA.

Apres hagues | altra felicitat
 Con fou vengut | lo terme que ser deu
 Car vostres hulls | veren que de vos nat
 Fou lo senyor | qui es eternal deu
 Si dar pogues | lo mon contentament
 Certes lavors | complidament lagueren
 Mas noy ha res | qui acabadament
 Nos do repons | en la vida present
 Car si ver fos | a vos nol perdereu.

COBLA.

Altre nagues | ab extrema alegria
 Quant ves Jesus | per los angels honrat
 Gran goig hagues | lavors verge maria
 Car per ells fonch | per ver deu adorat
 Ell vos crea | e vos laveu portat
 Pare es devos | e vos de aquell mare
 Misteri es | que deu sa reservat
 Tot quant vol pot | la sancta trinitat
 Per que sens pus | en tot crech yo susare.

COBLA.

Adorat fonch | per los tres reys dorient
 Significant | granesa de senyor
 Alegre fos | molt sobiranament
 Car cascu dells | li feu molt gran honor
 Or y ensens | mirrha li presentaren
 Assenyalant | que ere rey dels potents
 Deu ordena | que la via mudaren
 Perque lunyats | foren com sen tornaren
 Del rey que feu | morir los innocents.

COBLA.

Apres lo ves | per simeon propheta
 Magnificat | molt sobiranament
 Car ell conech | la persona perfeta
 Eperço feu | aquell psalm excellent
 Si ell pogues | sens pus haver callat
 Lo goig en vos | durat haguera mes
 Mas iesu christ | li havia manat
 Que prophetant | digues la veritat
 Per qual plaer | en poch espay perdes.

COBLA.

Encarase | que molt vos alegras
 Havent un goig | gran sens tota mesura
 Com iesu christ | havent perdut trobas
 Estrels iueus | vencent lur horadura
 Esser no pot | negun delit major
 Com es aquell | qui ve de anuig cançat
 Car los plaers | quins venen sens dolor
 Senti dabans | per alguna temor
 Nons poden dar | molta felicitat.

COBLA.

Perque dels grans | de tots quant vos nagues
 Me par aquest | vivint vostre fillcar
 Yo nols dich tots | car daltres ne prengues
 Assenyalats | com del resuscitar
 Saber huma | ni enteniment creat
 No basten a dir | los bens que dats vos foren
 Nos pot estimar | vostra gran dignitat
 Ni menys pensar | la suma sanctedat
 Per que mos senys | humilment vos adoren.

COBLA.

Feu me donchs vos | pus sou font de delit
 Be delitar | en pensar vostra gloria
 Feu me tenir | lo dia e la nit
 A vos present | en la mia memoria
 Car molts peccats | me tenen cativat
 No lexant me | de vos sols recordar
 Tostemps en vos | he yo molt confiat
 Per queus suplich | lo meu molt gran peccat
 Mare de deu | ne fassau perdonar.

COBLA.

Yom torn a vos | reyna de continent
 Penedint me | de tot lo que he fet mal
 Yom torno a vos | susara de present
 Volent tenir | la vida qui mes val
 Aquius volgue | eus crida de bon cor
 Vos ajudas | e yames no fallis
 Yous crit eus clam | ab extrema fervor
 Aiudau me | donau me vostra amor
 Car per mos mals | molt ha quem avorris.

COBLA.

Una dolor | he legit que passas
 Quaranta jorns | apres hagues parit
 Com Jesu crhist | al temple vos portas
 Alegrement | com ya damunt he dit
 Car simeon | vos dix aquell seria
 Coltell agutd | e molt punyent dolor
 Qui la ánima | vostra travessaria
 Perqueus passa | tota aquella alegria
 Eterna trist | en estrem vostre cor

COBLA.

Altra dolor | gloriosa sentís
 Com de bethleem | per temor fos partida
 De aquell malvat | herodes e fugis
 Perque Jesus | no privas de la vida
 Car vos sabes | que matar lo volia
 Epersó feu | tants innocent morir
 Car hague parer | que axi nol erraría
 Tal passio | vostre cor sostenia
 Que per nengú | nos poría may dir.

COBLA.

Apres com ach | lo glorios dotze anys.
 Vos lo perdes | cum sanct luch ho recita
 Penes dolors | passas tants de affanys
 Que may la part | menor seria dita
 Tres dies larchs | ab treball lo sercas
 Demañanht lo | als mes de los parents
 Gran pena fonch | aquella que passas
 Fins que a ell plach | que en lo templel trobas
 Hon vence tots | los doctors pus scient.

COBLA.

Apres de aço | los jueus lo prengueren
 Lo glorios | dels catius redemptor
 Los grans escarns | vergonyes que li feren
 Recitar los | nos deuen sens gran plor
 Una roba | de porpra li vestiren
 Per escarnir | la sua maiestat
 Tapant sos hulls | la cara li cobriren
 Ab çanya gran | en lo cap lo feriren
 E deyan li | si deu es digues quit bat.

COBLA.

Com los traydors | bufeteiat lagueren
 E cruelment | los seus membres batuts
 En lo seu cap | gran corona meteren
 De jonchs marins | stremament haguts
 Eveent lo vos tant | cruelment tractat
 Tot sangonos | ab la creu que portava
 Lo sentimen | tvos fonch tot arrapat,
 Lo vostre cor | dolor lach travessat
 Car conegues | que la mort se acostava.

COBLA.

Vos fos lavors | de tots bens apartada
 E de tots mals | plena complidament
 Vos fos lavors | dels malvats desonrada
 Fins a la mort | sentis doler punyent
 O ya pogues | sclatar aquesta hora
 Plorant per dol | del mal que vos hagues
 Pus nou puch fer | ajudau mi senyora
 Plor lo meu cor | pus lo rostre tant plora
 Donau me tristor | del dan que vos prengues.

COBLA.

Altra dolor | hagues e fonch sinquena
 Quant ves Jesus | alt en la creu peniat
 E conegues | la sua cruel pena
 Ab tres grans claus | quel hagneren clavat
 Lo vostre cor | del cors surtir volia
 Desijant molt | poder li ajudar
 E conexereu | cert que fer nos podia
 Un mal tan for | tvostra anima sentia
 Que per negu | nos poria stimar.

COBLA.

Miraveus ell | stant axi penjat
 Amostrantvos | lo gran mal que passava
 Havent de vos | tanta de pietat
 Que ab rahons | dolces vos aconortava
 Mes vos mirant: la vista ya cançada
 Lunyant se dell | la natural virtut
 Tota salut | vos havia dexada
 Tota tristor | vos havia aferrada
 Tot bon remey | vos havieu perdut

COBLA.

Morir lo ves | lo vostre fill amat
 Morir lo ves | lo nostre redemptor
 Morir lo ves | falçament condemnat
 Morir lo ves | ab leja desonor
 Mal sobre mal | pena no coneguda
 Sens tot duptar | verge lavors sentis
 La mort sens mort | sobre fonch venguda
 De penes grans | vos fos tant combatuda
 Quels bens del mon | pera tostemps jaquis.

COBLA.

Laltra dolor | quius apassiona
 Fonch con ell fonch | de la creu desclavat
 Un mal strany | lo cor vostre passa
 Com lous trobas | en los brassos posat
 Tot cambiat | era e sangonent
 Tot sanchtrayt | plagat e foradat
 Vos lo abrassas | molt dolorosament
 Vos lo mullas | ab lachrimes planyent
 Cert vostre dol | era desmesurat.

COBLA.

De angels les tres gerarkies staven
 Guardant aquell | glorios cors sagrat
 Reverentment | tots a ell contemplaven
 Magnificant | la sancta deidat
 De part de Deu | tres dons grans presentaren
 A la anima | sancta partint del cors
 E tres molt grans | gracies demanaren
 Lo que tots ells | volgueren acabaren
 Tan bens haurem | sins volem dell repos.

COBLA.

Altra dolor | hagues qui fonch setena
 Com vostre fill | al sepulcre fonch mes
 De gran tristor | la anima tingues plena
 No podent lo | mirarne veure mes
 Lo vostre cors | era debilitat
 Vostre spirit | quasi del tot mort era
 Vos fes un dol que tal no es trobat
 Com ne prengues | lo derrer comiat
 No fonch menor | per esser la derrera.

COBLA.

Dolgam nos donchs | los qui volem salut
 Plorem per dol | de la verge tant cara
 Plorem de cor | car havia perdut
 Lo seu car fill | que es deu nostre pare
 Dolgam nos he | de les sues dolors
 Car Jesu christ | per nosaltres mori
 Dolgam nos he | que per amar á nos
 Sostengue grans | mals escarns ad desonors
 Lo mal pijor | de tots vivint senti.

COBLA.

O christians | nons oblidem lo be
 Quens feu Jesus | per la mor del mateix
 O christians | eserviam lo be
 Car nunca fer | podem so quens mareix
 No serquem plaers | honors ni bens de cors
 Car ell non volch | abans sen aparta
 Vullam treballs | squivem tot rapos
 Lo fexuch feix | posem al nostre dos
 Car per avant | ell nos satisfara

COBLA.

Be sabem tots | que lo morir nos escusa
 E som incerts | de la hora que será
 Be sabem tots | que deu vol qui be usa
 E avorreix | aquell qui mal fara
 Donchs com se fa | que siam tan malvats
 Tostemps mal | cogitem e fassam
 Los bens del mon | nons tinguen obsegats
 Apartem nos | dels spirits malvats
 Qui han delit com nosaltres errant.

COBLA.

Tingam present | lo iuy quis donara
 A tots quants som | per Jesus nostre deu
 Tingam present | aquell jorn qui vindra
 Portant los claus | açots corona creu
 Car mostrarans | les sues passions
 E com morint | nos reserva de mort
 Ell donara | gloria gran als bons
 E los mals fasa | metre dins en lo fons
 De infern ab plor | hon sentiran pena fort.

COBLA.

Noy valran bens | tenguts ab avaricia
 Fama delits | ni esser stat honrat
 Noy valran prechs | car la drete iusticia
 Se mostrara | e no la pietat
 O trist de aquell | qui sera condemnat
 Nos pot smar | la sua gran dolor
 En foch ardent | será perpetuat
 Yames sera | un sol punt remeyat
 Pensem hi donchs | ajam ne molta por.

COBLA.

Pensem hi donchs | ara quens pot valer
 Eno sperem | la hora quens cridaran
 Pensem hi donchs | durant nos lo poder
 Car sens tardar | los angels tromparan
 Morran los vius | tornaran vius los morts
 Faltans lo temps | que havem de penedir
 Donchs fassam be | satisfent nostres torts
 Amem a deu | sostenint penas forts
 Perque morint | nos lunyem de morir.

COBLA.

Tingam cascuns | tot ço quens es manat
 Axi com diu | nostra ley divinal
 E plenament | serans perdonat
 Penedintnos | ço que fet haurem mal
 Recorregam | ab gran devocio
 Molt humilment | a la verge maria
 Quens vulla dar | vera contrictio
 Recaptant nos | del seu fill perdo
 Perque pugam | caminar drete via.

COBLA.

Car sens haver | la gracia de deu
 Nengu no pot | obrar be nenguna hora
 Dona la ell | a qui dispost hi veu
 Als altres no | car mal ordenat fora
 Per consegüent | qui vol repos guanyar
 Us iustament | ab bona intencio
 Car ell no vol | als bons yames negar
 Abans li plau | la gloria donar
 Aquí contrit | morra ab confessio.

COBLA.

Si vols guardar | tos actes de esser mals
 Fes que de sí | ta obra sia bona
 Eper semblant | les intencions tals
 Que temes deus | que lo manamentt e dona
 Car si fas be | e aquell ama lo fi
 Ea bon fi | faras la mala obra
 Tu peccaras | tostemps vsant axi
 E com morras | seras trist e mesqui
 Dins en linfern | havent lo teu recobre.

COBLA.

Seguiam donchs | perque nons desviem
 Aquells passats | qui sancts anomenam
 E los ferts dells | primerament recordem
 Perque tenir | lo cami dells pugam
 Vejam la mort | e la vida que feren
 Vejam si mals | e treballs gran serquaren
 O si repos | é mols delits prengueren
 Perque vsem | com ells usar volgueren
 Car molt amar | a Jesu christ mostraren.

COBLA.

Tot jorn selig | que la vida dels sancts
 De aquets que dich | que son en paradís
 Fonch de treball | plena e de affanys tants
 Que fer nos pot | tots negu los scrivís
 Tots los delits | corporals squivaren
 Dels pus malvats | se vehien perseguits
 A des la hu | ab leja mort mataven
 El altre apres | tan be lo alapidaven
 Los dies lurs | axi eren finits.

COBLA.

Triumphen donchs | aquests ab lo gran deu
 Qui han per ell | sofferta passió
 E con lo mal | de aquells ere pus greu
 Han maior grau | de contentacio
 Donchs que vols tu | christia ple de mal
 Direm ducats | delits fama honor
 Per que perdam | la gloria eternal
 Guanyant dolor | en foch perpetual
 Scuredat | ab extrema fetor.

COBLA.

Donchs pus sabem | los actes quins fan seure
 En paradís | en lalt loch de repos
 Que devem fer | sino fermament beure
 Aquell veri | qui mata nostre cors
 Muyra lo delit | muyra la cobejança
 Muyren aquells | qui maten l'esperit
 Visca treball | qui aporta confiança
 Visquen dolors | qui donen sperança
 Que lom sera | ab Jesu christ unit.

COBLA.

Vullam menyspreus | treballs scars pobresa
 Ab cor sencer | mort e humiliat
 Vullam vsar | de vera saviesa
 Creent Jesus | quins ho ha consellat
 Nons alegrem | mas haiam ne tristors
 Com de aquests bens | del mon som abundats
 E com serem | honrats haiam temor
 Car Jesu christ | en aquells fa honor
 Qui per sa amor | son molt vituperats.

COBLA.

Semyoregem | les dotze passions
 Eserem forts | prudents temprats e iusts
 Nons embolquem | en grans fets ni rahons
 E en son cas | siam debils e muts
 Nostre treball | e negociajar
 Sia perque | haiam lo necessari
 Car altrament | nunca nos porem lunyar
 De offendre a deu | e de tot iorn peccar
 E ala fi | retrem tot lo inventari.

COBLA.

Doble peccat | e delictes comet
 Aquell qui sab | certament que deu fer
 Car no curant | del degut ell se met
 En mig del fang | pus delit puga haver
 Offen a deu | deliberadament
 Menyspreant lo | poch stimant sa ira
 No ignorant | quant li es desplaent
 Nostre peccar | ab ple consentiment
 Tornant se brut | al pijor tot se gira.

COBLA.

Yo so de aquets | car se que mes vedat
 Ab manament | e tot çó que dech pendre
 Yo se de cert | ab quins actes loat
 Pot esser deu | e ab ques pot offendre
 Mes oblidant | tot lo que fer daguera
 Tostemps he fet | contra sos manaments
 Un delit sol | per sa amor no perdere
 Per temor dell | de fer mal no stiguera
 Mals son stats | mos ferts e pensaments.

COBLA.

Ara conech | la mia malvestat
 Ara conech | la mia gran error
 Ara conech | lo mal fruyt del peccat
 Qui es vn foch | cremant ab gran ardor
 Arau conech | que so ya decantat
 Arau conech | que lo poder me fall
 Arau conech | com me so tant farrat
 Que so tant baix | e tant baix devallat
 Quem trop al fons | de vn molt tenebros vall.

COBLA.

Que yo visques | á soles nos pot fer
 Car lo cami | yames no trobaria
 E daltra part | quem fall lo sforç primer
 Emes avant | que nom basta lo dia
 Donchs trist de mi | com exir hic pore
 Qui men traura | qui mich pora lunyar
 Tots mos amichs | per los quals molt fet he
 Nom poden fer | sol va petit de be
 No es del mon | lo quim pot ajudar.

COBLA.

Deu es aquell | quim pot pujar tan alt
 Quem semblava | baxa la fúmitat
 Deu me pot fer | pendre vn tan gran salt
 Que entre los elets | me veure collocat
 Mas com yo | quel he greument offes
 Des que so nat | tota la mia vida
 Veig no meresch | que dell sia defes
 Per que no se | com davant li vingues
 Car present ell | peccat contra mi crida.

COBLA.

Tants son los clams | qui de mi li son ferts
 Que tinch de be | molt poca confiança
 Car tots los meus | habominables ferts
 Se han a pesar | ab la iusta balança
 Gran contrapes | haura la pijor part
 A complirsa | de deu la gran iusticia
 Nos torba may | per giny saber ne art
 Pus de fer mal | guardat nom so nem quart
 Punit sere | de la mia malicia.

COBLA.

Es ver que se | que deu perdonara
 A qui vivint | volra fer penitencia
 Penedint se | dels mals que fets haura
 Be nateiant | la sua consciencia
 O senyor bo | ple de gran pietat
 En extrem sou | misericordios
 Car perdonau | al qui humiliat
 Morra contrit | satisfet confessat
 Per molts de mals | que hage ferts contra vos.

COBLA.

Perço del tot | no so desesperat
 De haver salut | en iesdevenidor
 Car del remey | qui es atots donat
 Me puch servir | elegint lo millor
 Eaxí crech | que ell me perdonara
 Si mes e mes | tot jorn peccat havia
 Mas satisfer | los torts me convindra
 O trist de mi | aço com se fara
 Car la nit ve | e non basta lo dia.

COBLA.

Donchs torn a vos | qui per gran pietat
 Aconsolau | los qui son desolats
 Ab les mans alt | e lo cor humiliat
 Vos deman yo | perdo dels meus peccats
 Recaptau | tal do del salvador
 Que puga yo | penitencia fer
 Ans de passar | la darrera dolor
 Fent me sentir | fam set fret calor
 Perque mos mals | be puxa satisfer.

COBLA.

E perque poch | aquest gran bem valdria
 Si en lo mes | era impassient
 Placia a vos | gloriosa maria
 Fér meu lo tot | humil e pascient
 Car tants peccats | me tenen subiugat
 Que nengun be | no consenten dins mi
 Dau me virtut | de gran humilitat
 Perque lo delit | e dreta voluntat
 Prengue treballs—e mals stant ací.

COBLA.

Qui de actes mals | es instament blasmat
 A fer ha molt | haver remissio
 Pus so donchs tal | dretament acusat
 Sforç vull fer | en obtenir perdo
 Pero nengu | no prech qui stat sia
 Richen lo mon | prenent tot jorn delits
 Nengu me prech | qui sforçat se fia
 En adquirir | massa gran senyoria
 Ni cobeiant | haje vellat les nits.

COBLA.

No prech nengu | qui per haver honor
 Hage despes | la mes part de sa vida
 No prech nengu | qui sols per la temor
 Desser damnat | hage viscut ab mida
 Mas aquells prech | qui la vida passaren
 Ab gran affany | fretura e menyspreu
 E tots aquell | qui per la fe mataren
 E pobreta | tdans vergonyes amaren
 Ab charitat | e gran temor de deu.

COBLA.

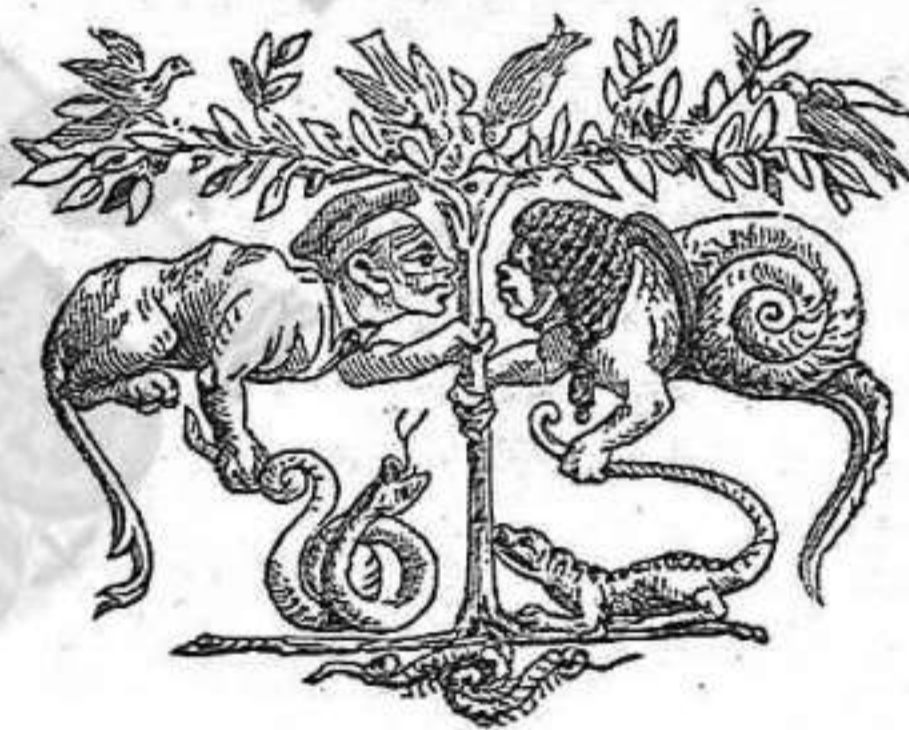
Vosaltres prech | que de mius recordeu
 Esser volent | los meus ajudadors
 Suplich tots | per mi tot jorn pregueu
 Car prop stau | de deu tot poderos
 Recaptan me | vna gracia tal
 Que dels peccats | me puga penedir
 Per que jaquint | dexe tot lo meu mal
 Satisfent | aya lo qui mes val
 Apres la mort | lunyant me de morir.

COBLA.

A vos suplich | verge mare de deu
Ab gran dolor | e postrat humilment
Que vostre fill | molt dolç per tots pregueu
Quens vulla fer | servir lo manar seu
Perque morint | viscam eternalment.

AMEN.

A lahor e gloria sia de nostre Senyor deu Jesu christ. e de la sacratissima verge maria mare sua e Senyora nostra. Fonch stampada la present obra en la insigna ciutat de Gerona. Per mossen Baltasar avella prevere. A. XIII. de Octubre. Any mil cinch cents e hu.

RECORTS DE TIBERI

À CAPRI

VINCH are á fer la descripció d' aquella *villa* de Tiberi, de la que s' han conservat per una part 'ls restos mes extensos é interessants y per altre las noticias mes detalladas, porque 'l drama infernal de la vida imperial 's representá principalment allí, á la *villa Jovis*, damunt de la montanya oriental de l' illa. Tot lo conjunt de runas, qu' ocupa una gran part del cim desigual de la montanya, es anomenat pel poble *villa di Tiberio*, ó millor *di Timberio* segons l' dialecte caprés; son propiament restos de dos palaus separats, emperó vehins, de la *villa tiberiana* y de la *villa de Júpiter* qu' ocupa la punta mes alta.

Posició mes magnífica que la que tenian aquestos dos palaus de recreo no 's pot pas imaginar. La massa montanyosa de l' illa deprimida en lo centro, s' aixeca aspre cap á ponent fins al cim mes alt, 'l *Monte Salaro*, puja suau cap á llevant partida ab dos trossos per la mencionada vall per baixar després al mar en pendent vertical erisada de rocam y bretxas. La vista dels que arriban á

dalt abarca cap enrera tota l' illa ab sa somrient vegetació, ab sas pintorescas casetas de camp y ab la ciutat de Capri *coquetament* situada fins á l' important pendent del *Monte Salaro*; cap á baix las blavas onadas, que en extens arc besan 'ls pèus de las rocas d' un roig-moreno, y entorn s' exteñen las brillants onas y las magníficas líneas del mes hermós perfil de las costas d' Italia. En dia seré un bon ull pot ovirar per una part fins á 'ls temples de Pestum y per l' altre fins á Gaeta y las illas de Ponza; com tocantse ab las mans están devant de la vista encantada las costas del Golf de Nápoli, 'l promontori de Minerva, 'l Vesuvi y las illas Sirenas. Si s' hagués de buscar encara una circumstancia, que agravés la culpa de Tiberi, per las inhumanas iniquitats que aquí 's perpetraren, sería la d' haver sigut capás d' entregarse á passions tant infernals en aquest lloch com tocat per un aire celestial. Aquí passaren devant séu llicencias y monstruositats de que 'ns ne dona compte Suetoni ab certa lata extensió que fá un estrany contrast ab l' enuig ab que indica, que tant grant es la baixesa que apenas se pot referir ni menys creure.

Lo punt que tots 'ls forasters cercan y contemplan ab esguerrifansas, es l' avuy anomenat *Salto di Tiberio*, roca surtint d' amunt d' una pendent vertical d' uns 240 metros, rodejada actualment ab una baraneta, desde la que l' Emperador á moltíssims condemnats « despres de »llarchs y rebuscats torments devant séu manava precipitarlos al mar, hont se 'n feyan cárrech multitud de »mariners que ab estacas y remes capulavan 'ls cossos per »que no hi quedés en cap d' ells ni un resto de vida.» Suetoni que aixó conta, afegeix, que en son temps s' ensenyava á Capri lo lloch del suplici, y la mencionada roca sembla en efecte esser la mes apropiada per aquest objecte. Una consideració s' oposa no obstant á l' identitat d' aquell lloch. Haventse d' admetre segons la referencia que fá Suetoni, que 'ls despenyats caygueren desde dalt directament al mar, aixó no 's presenta possible dada la

configuració actual de la localitat y no hauria sigut per altra part necessari rematarlos. Tot objecte llansat desde aquella roca despres de rebotre per las pedras queda á regular distancia de la vora de l' aigua, y fins una pedra llansada ab forsa no arriba al mar. No podentse admetre un cambi de configuració de la costa per aixecaments volcánichs molt lentos y no essent coneguda una repentina revolució terrestre, que també queda esclosa per haverse mantingut intactas moltas parts d' antichs edificis, no queda mes que ó tenir per insuficient lo que Suetoni conta, ó buscar en altre lloch lo *Salto* verdader.

Relativament ab aixó últim vaig examinar un nombre de llochs en turonets de vora la costa y mes amunt en lo territori de la *villa Jupiter* vaig trovar alguns punts que tenen á son favor una gran verosimilitut, puig per lo menys una pedra llansada desde allí arriba á l' aigua; que un cos pesat podia arribar directament al mar sols ho he cregut possible respecte d' un lloch que se trova á dalt á la capelleta de *Sta. María del Soccorso* que está edificada sobre las runas de la *villa Jupiter*. Atés lo refinament de l' Emperador, la circumstancia d' estar aquest punt encara 60 metros mes alt que 'l *Salto*, ó sia 300 metros damunt del mar, podria valdre d' ajuda á sas pretensions.

Desde 'l *Salto* passant per un hostalet s' arriba en pochos minuts á un resto compacte d' obra antiga, alt d' uns 60 péus, haventhi una barana en lo cim ahont per una escala s' hi puja per dominar desde allí tota la verent que está dessota de la *villa Jupiter*. La macissa obra de mahons es lo péu d' una farola que s' arruná pochos dias avans de la mort de Tiberi.

Pujant en direcció oposada desde 'l *Salto* amunt trovem precisament als pochos minuts las nombrosas y en part ben conservadas pessas que pertanyian á la *villa Jupiter*.

Primerament se passa á moltas pessas encara ab volta, obertas á la part de mitj-jorn, que semblan haver desembocat á un corredor; per lo menys una paret de mahons

magníficament conservada corre poch distant y tirada á cordill devant de la part oberta d' aquellas pessas, en el mateix sentit que en altres parts del edifici, que, com está probat, tenen un corredor. Una de las últimas ha perdut son antich carácter per haverse utilizat com corral de vacas y s' ha enfosquit per haver sigut tapat lo costat obert; á una segona pessa tróvanse restos de estuch y pintura aixís com entre l' *opus incertum* duas capas de sis mahons cad' una com duas faixas rojas ceneixen las parets.

Altres edificis ó cambras vehinas d' aquestas, aixís com la mencionada paret y una rodona que ab forma de torra surt d' ella, están mes ó menys sepultats ab runa y terra coberta de tapareras, per lo que no es possible determinarlos sense haver portat endevant una escavació. Pel contrari en un siti posat en poch mes elevat, si no m' enganyo, l' únich, ahont s' han fet exploracions á cárrech del Estat, s' ha descobert un conjunt d' edificació important del qual se regoneix completament lo plano.

La planta total sembla la de un anfiteatre per lo que 'ls indígenas l' anomenan teatre, classificant com *bagno* á tot petit espay sense finestras y com *tempio* á tot edifici gran y rodó. Veritat es que la paret de mahons que va de llevant á ponent sembla la de darrera d' un escenari y no es mes que la d' un corredor ab sol de mosáich que com clarament se véu formava 'l llas d' unió d' aquet establiment ab altres parts de l' extensa *villa Jupiter*.

Perpendicular sobre d' aquest corredor hi ha la pessa principal, sala oblonga adornada també ab un boniquet sol de mosáich y atravesada per un pas estret que com la mateixa sala desemboca á un corredor semicircular, formant lo límit del tot junt ab l' avans nomnat corredor. Petitas cambras constituídas per parets que s' estenen en forma de raigs y están obertas á la part del corredor semicircular, s' agrupan entorn de la pessa principal. La paret exterior del corredor construïda ab molt sólits materials entrellassats y coberta encara en alguns punts d' estuch ab vius colors, no té cap obertura á la banda de

fora, y probablement s' alsá per protegir l' *ambulatorium* dels raigs del sol del mitj-jorn. Cercola la banda S. E. de l' edifici y está á pochs passos de la pendent, que aquí com en lo *Salto* es molt escabrosa. Si un hom s' afigura reconstruits los terrats y col-locada damunt de la sala rodona una miranda feta á propòsit per pasarhi las tardas, com ho tenen encara avuy la major part de las casas de Capri, se veurá que era un siti 'l mes adequat per contemplar las execucions que tenian lloch en lo *Salto*. Lo terrat hi manca avuy, 'ls murs tenen de sis á vuyt péus d' alsaria y la terra ha cobert la part de fora fins al nivell de las parets.

A la meytat de la pendent vertical de la costa, que té aquí uns 260 m., se véu desde 'l mar la boca d' una caverna que déu haver estat ab secreta unió soterránea ab lo palau. Menys verosímil que aixó fou lo que alguns mariners, ab qui vaig donar la volta á l' illa, me comunicaren assegurantme, que desde la boca de la caverna baixava fins á la vora del mar per la part exterior de la pendent un viarany accessible fins pels menys arriscats, y que aquell conegut pescador, que ab sa presencia espantá al Emperador, desde 'l viarany aná á la caverna y després pel camí secret arrivá devant de l' Emperador que al veure 'l s' irritá. Tant escabrosa é inaccessible es la pendent que sols una estranya temeritat podia fer determinar á arriscarse á pujarhi, y 'l violent espant ab que Tiberi contemplá devant séu de moment al temerari que l' hi presentava un barb, demostra mes que tot l' opinió equivocada que tenia sobre la dificultat de pujar per aquesta part de la costa y lo temor que per aixó tenia per sa seguretat. Sabut es que castigá al infelís fentlhi esgarinxar la cara ab las espinas del peix, y considerantse felís en mitj del martiri de no haverlhi ofert una llagosta, maná portarne una y ratllarlhi la cara.

Las pessas principals, que s' hi adhereixen cap al N. y al O. y que enclouen tot lo cim de la roca, están situadas un poch mes altas y actualment encara están surtint per

una y altre part d' una capella nomenada *Sta. Maria del Soccorso*, que s' alsa sobre sas runas. Una sala alta, ab volta y de 40 passos de llargaria se presenta oberta á la banda de ponent y junt á ella hi ha una presó soterránea hont s' hi va desde la sala per una baixa obertura no tenint cap altre comunicació á la part de fora. Aquí hi tanca l' Emperador aquellas víctimas que necessitava martiritzar diariament preferint en general tenir molt prop séu á presos d' importancia. A l' altre costat llinda ab la sala principal una altre pessa ab volta, de la mateixa llargaria, emperó de doble alsaria, que era un dipòsit dividit ab duas parts destinat per posarhi aygua de mar y aygua dolça.

Cambras mes grans y mes petites están unidas en diferentas bandas ab aquestas pessas, y per lo corredor avans nomnat ho están cap á Mitj-jorn ab lo que 'n diuen Teatre. Aquí lo brugit de cínichs y silvestres convits degué ressonar per los murs, aquí estigueren las parets cobertas de lascivas pinturas y d' estátuas, aquí se reuniren los impúdichs escrits de la poetissa *Elephantis* dels que 'n treyan ensenyansas sobre la posició que devian guardar en los increíbles espectacles, que sols podian delitar als entorpits sentits del vell dissolut quant estava tip de martiris y matansa. No lluny d' aquí degueren haver estat algunas de las grutas y cavernas, que establí en los boscos y florestas de l' illa per poblarlos de figuras juvenils, que com Pan y las Ninfas havian de donarlhi un fidel retrato de cada extravagancia mitològica.—Avuy la terra femada ab sanch s' ha tornat un fertil jardí; en lloch de sols de mosáich ó damunt d' ells hi ha terra cuidadosament trevallada, figueras, moreras y oliveras bordas creixen en las cambras de la magnificencia y la parra s' enfila per las núas parets. Un corredor d' seixanta passos de llarch, inclinat cap á baix, que va desde 'l conjunt d' edificis fins á la costa del N., continua encara fins al punt, en que 'l sol de mosáich fá lloch a alguns grahons de pedra que menan cap á baix. La demés continuació 's pert

entre la terra alsada que com un abundant jardí s' estén al péu de las runas. Sobre d' aquell estrany lloch s' agitan una munió de recorts, que atrayentse y repel-lintse maravellosament al mateix temps fan, que tant difícil siga romandrehi llarga estona, com no retornarhi per segona y tersa volta despres d' una visita.

A l' extrem oposat de l' illa, á la vora de la costa N. O. que es aixís mateix escabrosa, emperó no d' igual alsaria, degué haverse trovat una villa de Tiberi dedicada principalment á passatemps galants. Després d' una molt fatigosa caminada per la part occidental de l' illa rica d' arbres que s' esten desde Anacapri situada en una eminencia, vaig arribar, guiat per una noyeta mes lleugera qu' una dayna y caminant per sobre de tronchs y pedras, á un punt de la costa, que segons se preten, de la *dame occulte* del harem imperial porta 'l nom de *Damecuta*. Fora de vinyas ben conreuadas, no 's véu de má de l' home mes que una atalaya de l' edat mitjana destruïda y en torn espargidas en mitj de esbarsers y brolla runas de pedra que probablement provenen d' ella. No hi havia que descobrir restos romans sobre 'l terreno y alguns trevalladors de la terra m' asseguraren, que molt avans s' havian excavat parts d' edifici tornantlas á cubrir altre vegada per no reduhir la superficie del camp, aixís es que molt sovint al cultivar los jardins se descobreixen petits objectes antichs.

Alguns restos de *villas* molt ben conservats, que també se caracterisan per sa extensió y posició, cridan al moment l' atenció del foraster que se 'n vá cap á la marina ó á la gruta blava. A la vora del mar, dessota de l' interminable escala de roca que porta á Anacapri hi havia un palau sólit, que ocupava l' espay entre 'l baix terraplé mes inferior y 'l mar y s' estenia per dintre d' aquet. Surtan á fló d' aygua pilastras y trossos de mur romputs y enderrocats pels cops de las onadas, donant á comprendre lo sólit de sa increible construcció 'l junt de las capas de pedra dels trossos de mur que no han pogut desfer las

onas que per espay d' un miler d' anys las han banyadas. Que aquest establiment, avuy anomenat *Palazzo della Marina*, fou destinat principalment per banys, se pot deduir no sols de que la vora del mar escabrosa y enfonçada en altres punts de l' illa tingué aquí la configuració mes favorable, sino de que també está demostrat que com als banys de Bajae y las termas romanas, lo poble conseqüent anomena *tempio* ó be *chiesa* á una pessa rodona fins á la meytat ben conservada.

Per concloure vaig á fer menció de la bonicament situada *villa* que s' ha trovat damunt de la gruta blava y que algunas vegadas se té per idéntica ab la de *Damecuta*. No es inverosimil que també s' haje trovat aquí la *dame occulte*, puig que ha existit ab lo mar una secreta comunicació d' aquet palau, que no es accesible per la banda de terra. Fou descoberta en lo fondo de la gruta blava, trovada altre vegada en 1826 per Kopisch de Breslau, la boca d' una mina oberta á la roca, que s' ha seguit algunas centenas de passos enllá en direcció ascendent. Lo restant está embussat, no obstant no cap dupte de que la mina desembocava á la *villa* del Emperador, y la mateixa gruta era practicable sols per fora per un forat estret de tres péus d' alt, que era lloch secret de desembarch y bany. Apenas pot haverhi alguna altre cosa mes seductora per pendre banys, que la vista d' aquesta ona blava, suau y delitosa, de la qual las perlas de escumallúan com foch mágich, y ella dona á cada objecte submergit, principalment al cos humá, la apariencia de plata fósca. Havent passat aquí devant, segons conta Suetoni, las mes voluptuosas y refinadas escenas de bany, degué esser aixó sens dupte un mágich espectacle, que á no haver estat desenfrenat hauria produhit encantament. Ningú té rahó de desitjar que retorni un temps en que tals escenas se representaren, puig que si 'ls capritxos d' un individuo feyan possible per molts territoris, alló que no ho haguera estat sense sa voluntat despótica, aixís aqueixa capritxosa y malaltissa voluntat pesava com

una maledicció sobre tot una época, sobre tot un poble gran, rich y dotat, y per aquesta maledicció, que 'l poble romá s' havia atret, com l' aire sofocant atrau al llam, caigué molt temps avans que l' imperi. Com que nosaltres vivim de sa herencia espiritual y l' hi concedim de bon grat per la riquesa espiritual un alt lloch entre 'ls pobles, nos alegrém admirant los monuments arrunats y no obstant tan eloqüents de son poder material, dels que ab los precedents he presentat al pacient lector alguns, com espero, dels mes interessants en sa classe. Tant de bó que puguin ells soportar encara per llarch temps borrascas y tempestats, mes que no tornin may mes los temps que 'ls generaren. Los vestigis de épocas de poderío causan mes satisfacció, que las mateixas épocas poderosas.

TRADUCCIÓ ALEMANA DE JOSEPH BALARI Y JOVANY.

LA CONFESSIÓ

D' UN CABO DEL SISÉ

o tinch tot tant present! Me sembla qu' era ahir, y ab tot, amich meu, ja 't parlo de quarant' anys. Cóm passa 'l temps, y cóm mudan las cosas! Era 'l vint y cinch de Juliol del any trenta cinch. Qui no s' en recorda! No puch pensarhi sense que tot m' horroritzi. Escolta com va esser:

Jo era jovenot, frisava als vint y tres anys, y, pesi á mos curts anys, tenia tan estesa l' afició als bons talls, no t' en riguis, que si en l' obrador se feyan festas bordas ben cert que ningú las proposava més que jo.

Jo puch dirte que llavors contava las foradas pe'ls dias de bon sol y 'ls tiberis per setmanadas. Pero, si, com t' he dit, la mèva afició als bons talls passava de mesura la que tenia sobre tot pel peix no regoneixia límits.

Te semblaria estrany qu' aquest comensament pugatreure ab lo cas que t' he promés contar, pero ja veurás com més d' una vegada los fets mes insignificants, los de menos trascendencia, qu' apar sols deuen esser manifestats pera apareixer ridículs, la tenen y molta en la vida dels homes.

En totas las sortidas s' hi havia qui 's cuidés del arrós ó de fé 'ls conills á la brasa, ja se sabia que ningú 'm disputava 'l dret de portá 'l peix. Y cóm m' hi dalía comprantlo, y cóm m' hi desfeya cohentlo ! Estigas ben segú qu' era una verdadera passió la que jo sentia pe'l llus.

Fets podria esplicarte qu' á no coneixem fins calificarias de manía aquest desitg.

La solució d' un fet polítich, lo menos temps passat en lo acabament de la pessa, la descripció d' un dibuix, en fí, qualsevol motiu que 'ns tingués en discordia era sostingut per la mèva part ab la paga de tantas carniceras de llus lo qui perdia.

Aixó havia donat lloch á que moltes vegadas se 'm fessin certas brometas y que fins se 'm conegués pe'l nom d' aquest ditxós peix entre 'ls companys, y, ¿qué 't diré? fins los en sentia grat perque 'aquest nom m' esqueya y may hauria permés qu' hi hagués qui d' ell m' en pogués ensenyá una cosa nova.

Jo sempre he tingut, com haurás pogut coneixer, un caracter franch : mas alegrías han pertenescut sempre als companys, y no se 't farà estrany si 't dich qu' ab tot y ma vida pacífica, qu' ab tot y mas ideas tan casolanas, ja que jo no he comprés més festa qu' á la taula, ni temps millor passat qu' arreglant l' armari de la pisa ó mudant de lloch los quadros de la sala, no se 't farà estrany, dich, si 't confesso que jo he sigut miliciano : que jo he dut morrió y fusell. Si, amich meu, allavoras jo era com ja saps, jove, no comprenia 'l compromís qu' aixó porta quan se tè una idea determinada, ni podia estar á l' altura d' una institució, quan sols á ella m' hi portés l' amor á la patria. Pero, res ; casi tots mos companys d' obrador n' eran y al veurels ensajar quan l' urdit nos feya viar massa, al escoltar las brometas que 's feyan á la Principal las nits de guardia lo cor se me 'n hi anava y, com los prechs dels fadrins no escassejavan, un dia 'ls vaig sorprendre formant al sèu costat.

Estigas ben convensut que no hi havia festa ni festeta

en que la *Tercera del Sisé* com llavors ne deyam no hi prengués part, com també pots creure qu' en totas las rahons de vehinat algú dels nostres s' hi trobava sempre.

No 't puch contar cap fet heróich ja que mon batalló cap ne registra durant lo temps que vaig serne, pero ara ve 'l ferte la confessió que 't tinch promesa.

Era la diada de Sant Jaume y en lo Torin 'ns prometian una festa com cal. Si lo bó sempre atrau figurat com estaria la Plassa quan á mes de bona la cosa era poch ó gens vista per la major part de la gent.

No 't diré si de 'ls nostres n' hi havia pero ja compendrás qu' aquesta mena de funcions feya molt per nosaltres; per' altra part tothom n' esperava, sense que ningú pogués esplicarsel, algun fet trascendental d' aquella corrida.

Sortiren sis toros, y 'ls cinch primers com si 's fessin cárrechs de lo que devia succehir, varen esser dolents de tal manera qu' encare que jo may hi he entés y sempre he xiulat, quan no m' he desfet en indecencias contra 'ls toreros, aquell dia no vaig veure ningú que no estés d' acort ab mí; la paciencia de tals públichs no es pera anarsen de la Plassa quan no hi está á gust, sino per quedarshi cridant mentres exigeix veurho tot, y es perque aquets espectacles sempre ofereixen incidents que no 's volen perdre; pero aquell dia ja al sortir l' últim toro que, per forsa devia estar d' acort ab los que posaren qua á la corrida, la Plassa s' havia omplert de gent y 'ls banchs volant per l' ayre se feyan lloch prenentlo dels aficionats á qui deixava gemegant: algú, comprenent lo perill ordená que la mitja lluna tallés las camas del animal y allavors fou quan la festa doná 'l quadro final; lo toro fou lligat y arrossegat entre 'ls picaments de mans d' un públich inconscient que ni somiava ab la trascendencia d' aquell acte si be li semblava qu' alguna cosa devia ferse.

Sortirem á fora y ben aviat entre 'l crits dels vivas se n' hi barrejaren d' altres que no tenian rés d' aixó, y com si fos un sant y senya ja ningú parlá mes de la festa y

sols s'ohian conversas ben estranyas llavoras, pero que tothom anava comprenent.

—Sí, deya una dona, per mor d'ells paguém aquets lloguers tan crescuts. Figuris, filla: sis pessetas per un primer pis que no hi ha aigua.

—Qué 'm dirá, feya un'altra, y la carn á quin preu la paguém?

—Oh, afegia un carnicer qu'arremangat de brassos contemplava desde 'l portal de sa botiga las empentas del poble, si sabessiu lo que 'ns costa de mantenirlos; sens dupte qu'ab lo qu'ells gastan n'hi hauria prou per la tropa y llavoras espanta la baixa que tot faria.

—Ca, ca, s'ha acabat, deya un fugint de la conversa y animant á la gent, á cremar convents, morin los frares!

Aquest era 'l crit qu'esperava tothom y mentres los uns empenyian cap á Sant Francesch los dels barris més apartats feyan cap al Seminari.

Jo no veyá motiu per tal cosa y sempre que 'm ficava en alguna conversa era per reprobar aquest fet. Qué 't diré? me semblava que 'l mon devia finir despres de lo que s' amania. Jo veyá lo fi del respecte á tot lo mes sagrat y la miseria y 'l cástich sobre. Fora 'ls frares no podia esser. Tothom devia posarse sobre sí y pensar qu'anavam á esser instrument d'algun boig. Las rahons que 's donavan no eran prou poderosas, pot ser alló eran excusas: de totas maneras avuy sens parlaria mes pel clar.

Aixís, quan jo feya alguna observació s'hi traslluhia l'entusiasme ab que atacava 'l fet y fins algú, ignorant que jo fos del Sisé, 'm tirava certas indirectas.

Totas las rahons del poble jo me las escoltava atentment y volia convensem de que aquella gent la tingués, quan tot d'una se m'ocorregué 'l dupte de si 'ls frares podian esser la causa de que 'l llus s'encarís.

Aquet pensament cambiá per complert m'actitut. Era una veritat: lo llus escassejava y en consecuencia 'l preu era alt, pero jo may havia atinat que 'ls convents ne tinguessin la culpa.

Desde llavors ma defensa acabá y acudintse una munió d' ideas á mon cap totas acusant als monopolisadors del llus casi estiguí tentat de cridar : fora frares !

En tan los grupos se desfeyan y 's tornavan á fer, y al veure que las onadas de gent anavan espessintse més, y que 'ls crits d' estermini omplian l' espay vaig allunyar-me ab por d' aquell lloch, y atravessant carrerons per hont lo brugit no era massa vaig tirar pe 'ls meus barris y pera distreurem, com trovés un canti de llauna que distingía un pilot d' escombrarías, vaig acompanyarlo un bell tros á puntadas de peu mentras pera animarme cantava aquella cansó que fá :

Ay adeu Carlos d' Espanya
Deu te dongui un bon camí.....

Poch vaig tardar en trovarme per las travesseras de Sant Pere ahont s' havian corregut los exaltats amenant los convents de Sant Francesch y Santa Catarina, y vet aquí que, precisament en lo que s' en diu volta de l' Ajuda, veig una munió de gent entre la que ocupavan lo primer terme donas de llengua desfeta y trenas penjant que baladrejant perdian la veu y 'ls ctits que llensavan no eran altres que 'ls que 's davan devant de Sant Franceschs y 'l Seminari.

Per curiositat no més, vaig acostarmhi, y, tremolo al pensarhi, en mitg d' aquell grupo un pobre frare tan velle com desgraciat, ab las mans plegadas anava de l' un cantó á l' altre entre las empentas y cops d' aquells desanimats, demanant á cada hu un xich de misericordia que fent prorrompre als seus botxins en malas parauladas bè li deyan que sols podia esperarla del Cel.

Devant d' un espectacle tan llastimé se 'm nuá 'l cor y, no poguent més vaig adelantarme y bescantant á n' aquells criminals prenguí la defensa del pobre vell.

Jo no sè d' hont vaig treure las paraulas pero devia fer respecte quan ningú obrí més la boca y tothom se feu enrera.

Lo vellet s'abrassá ab mí y 'm doná las gracias plorant mentres de son cap rajava un doll de sanch negrenca, produhit per la ferida que li obrí una dona d' un cop de pinta. La sanch aquella llepant mon gech de vellut negre m'animá á esser enérgich contra aquells assessins, y, sens dupte hauria lograt mon objecte, quan una forta riallada per part d' un home d' aquells cambiá l' actitut dels agressors.

—Qui 'l defensa, un cabo del Sisé?

—Del Sisé? feren cent veus y altras tantas rialladas seguiren á tal pregunta.

—Del Sisé, quina pessá pera aboná 'ls frares!

—Ja feu bè vostre paper: fins ne sou mestre.....

Y las riallas no acabavan fins á tant que 's prengué á fingiment ma defensa y llavors los crits de rabia contra l' infortunat vell se repetiren y una onada més poderosa que jo me 'l prengué dels brassos.

—Mateulo, mateulo, cridavan, fora frares, fora convents!

Llavors ma veu quedá ofegada y 'm vaig considerá impotent pera la defensa.

—Fora frares, rebaixa de lloguers! feyan los crits, y mentres los bastons alsats per cent brassos davan conta d' aquell pobret en tots los pedrissos de porta se comentava 'l fet.

—Ja no pagarém més la carn cara, s' ohia per un cantó.

—Ni 'l llus á sis com fins ara, afegian per l' altre.

Aquet últim crit donat intencionadament, per lo qu' ara veig, per algú que 'm coneixia aturá las mevas, fins allavors, bonas intencions y com allá á Sant Francesch decidí m' actitut.

Ab confusa barreja tornaren á mon cap altra vegada diversitat d' ideas que 'm presentavan los convents com á monopolisadors de tot y ab sa desaparició jo hi veyá lo fi de mos desitjos. Mon retrocés, donchs, fou obra d' un instant y mas simpatías se tornaren en odi, en termes, qu' al

acostarsem una dona que s' horroritzava veyent los esquitxos de sanch que deixavan las petjadas dels assessins li vaig cridar: fort, fort! y com si aquet crit fos una forsa secreta que m' impulsés á fugir d' aquell lloch, depressa, com lo llamp, vaig atravessar carrers y mes carrers sens direcció fixa y apoderantse de mí una febra com may l' hagués coneguda anava dihent á tothom: *á l' Ajuda han mort un frare*, y per aixó fugia y sols vaig trobar lo fré á tan corre en lo llit. Un cop allí la febra seguia mes encesa y tot desvariejant parlava del pobre vellet y en lo més pujat de mon desespero, cridava: fort, fort!

Com aquell qu' á la vigilia s' ompla de begudas exi-tants, me recargolava en mon llit essentme impossible trobar la posició que 'm dongués la son. La febra no parava y per martiri meu vaig contar una per una las horas de la nit y vingué la claror sens haver trobat lo repós.

Al recorre 'ls carrers, despres, tot havia terminat: tothom parlava del cas y ni per amor de Deu se trobava un culpable.

Jo no podia estar més en la Ciutat porque á cada pas me semblava veure gent que m' acusava, aixís es qu' al cap de poch, ja trobava un teler desocupat á Manresa.

Passaren molts anys y, no sè á que atribuirho, l' afició al peix no fou per mí més coneguda: ni tan sols vaig anyorarla.

Pero vingué á la fi 'l dia que 'l ofici 'm cridá de nou á Barcelona y 'm baig decidir á baixarhi. Al voltar sos carrers sempre veyia coneguts y, ó jo passava de llarch si me 'ls figurava cómplices, ó m' amagava quan los creya espías.

No 'm fou difícil tenir detalls d' aquell crim: ¡Y com me l' explicavan! A mí per res se m' hi contava y aixó que tothom hi era, segons deyan.

Com si ab la tornada á Ciutat fugís la vida dels recorts, ben aviat no m' hi vaig trobar foraster y sens que m' en donés conte torná á brotar en mí la mateixa desastrosa passió al peix que ni havia anyorat en mon desterro.

Los esforços fets pera vencem foren grans pero ells no foren mes que la causa de tenirho més present, fins qu' un dia que la setmanada no havia sigut curta, tot xano, xano, vaig fer cap á la Pescateria.

Fillet de Dèu, al veure aquells paners tan rublerts, ab aquells peixos cargolant son cos de plata, y com se me n' anavan los ulls, y com se m' hi fonia 'l cor!

—Qué belluga, qué belluga! cridava una robusta pescatera; Qué belluga, qué belluga!

Vaig acostarmhi poch á poch y, com qui no gosa, vaig dirli ab veu baixa:

Peseume aquet llus, y mos ulls quedaren clavats en los del animal que 'm deyan l' hora que fou pescat y 'ls amaniments que li convenian, mentres la pescatera despres d' haverme vestit ab una de sas atrevidas miradas seguia cridant: qué belluga!

—Peseume aquet llus, tornava, pero ella sens dupte s' hauria convensut de que 'l paladar d' un home que porta gech no s' encaixa ab certs talls y no feya cas de mí, fins qu' al últim no poguentme contenir més vaig alsá 'l peix ab tota ma forsa y depositantlo en la balansa vaig creure que no hi havia pesos pera ferla muntar.

La mestressa prengué aquest acte meu no molt á bè y aquesta falta d' atenció me venia molt de nou.

Despues, ab un tó fill de la costum, tirant lo peix per 'llí demunt me digué:

—Tretze pessetas, y seguí ab los crits de: qué belluga, qué belluga!

No sè lo que passá en mí al oure aquet número que sempre ha sigut fatal, sols recordo qu' en lo temps qu' atmirat contemplava los llavis de la pescatera d' ahont tals xifras sortian, s' acudí á ma imaginació la escena de l' Ajuda més fresca que may.

Y pensar qu' á sis quartos la tersa no ho podiam aguantar!

FRANCISCO MANEL PAU.

JOSEPHA DE SENESPLEDA

haver sigut per dos ó tres voltas honrat ab la inserció de algun petit treball meu en las columnas d' est Periódich unit al natural desitj de donar á coneixer l' nóm de una artista que es ja avuy enveja dels estranys y que será una verdadera gloria de nostra aymadã patria Catalunya, me mohuen á escriurehi aquestas ratllas, en la seguretat de que serán bèn acullidas, en quant l' móvil que las dicta es fill del pur amor que á nostra Terra professo.

La ciutat de Reus que tants segells de gloria conta en lo mon artístich, pot donarse per bèn satisfeta de que apenas secadas en sos ulls las llágrimas que de dol li arrancá la mort del immortal y malaguanyat Fortuny, brilli ja un altre estel en l' horisont del art, que li proporcionarã dias de verdader y llegítim orgull y de envejable gloria. Encara es mes: la Providencia sembla que després d' haberli rebassat al grant Pintor, li dona un rossinyol que ab sos cants, ja tristos com un suspir d' anyorança, ja riallers com un crit d' alegríã la distregui ab melodiosas notas y tendres accents, de la tristesa que la irreparable pérdua d' aquell li ocasioná.

Aqueix aucellet, que acaba de deixar sentir l' eco dolç

de sa argentina veu, es la senyoreta Josepha de Senespleda, la qui va náixer en l' adamunt dita ciutat, en ocassió de una curta estada dels seus pares en la mateixa. Vinguéren després á Barcelona, capiguentli ab aixó la honra d' haber sigut lo lloch ahont 'ls estudis de la joveneta artista comensaren, mereixent, mes de una volta las felicitacions del reputadíssim mestre Sr. Obiols, en lo Conservatori de música del Liceo. Passá després á París, en quin punt va rébrer las lliçons del grant Arnoldi; retornant al cap de un temps á nostra ciutat, va continuarlas baix la direcció del distingit Sr. Rovira, y per fí, ab l' objecte de completarlas, ab las de los mes notables mestres de Italia, se trasladá en companyia del seu Sr. Pare, á aquell pays, bressol de la música y niu de la poesia.

Diferents son los periódichs d' aquella Nació que dedican á la senyoreta de Senespleda, paraulas sumament llaudatorias, que demostran l' altura á que en lo mon musical s' ha colocat; paraulas dignas de posarse en tanta mes estima, en quant tan poch son los anys de la nostra artista, puix, com diu la «Centinella Bresciana» del 13 de Maig, «es una bella y graciosa senyoreta, apte pera tentar no ja á un Alfredo, sinó á San Anton mateix, que está dotada de una bona veu, entonant bè y ab precisió, y de correcte escola, no sent duptós que augmentará l' volúmen de la mateixa, per ser ara ella molt joveneta y la primera ocasió en que sas armas enseja.» Y acaba dient que «l' modo com desempenyá l' ária del 1.er acte (de la Traviata,) li conquerí desseguida las simpatías del públich, arrancantli picaments de máns fins al acabament de la representació.»

Lo Mateix Diari en son número del 21 del própi mes, referint l' benefici de la *prima donna* *Jiusefina de Senespleda*, diu que l' teatro Guillaume ab eix motiu «se vegé favorescut y plé d' hermosas senyoretas en nombre verdaerament extraordinari. La senyoreta de Senespleda alcansá un triunf homérich que va con móurela visiblement. Era un repicar de mans, de péus, de bastons:

«Voci alte e fioche, e suon de man con elle
Facevan un tumulto.....»

semblava, com oportunament diu lo poeta, l' roncar d' una turbonada quan romp damunt la sorra.» Y després de dir que se li dedicaren diverses poesías (algunes de las quals he tingut ocasió de llegir las) escampadas en centenars de copias, li tiraren rams de flors, una corona daurada imitant llorer, etc., acaba manifestant que fou una «verdadera ovació.»

Igual frase usa *Il Sole*, de Milan, al parlar de la nostra artista, ab motiu de la representació del *Rigoletto*; y la *Perseveranza*, de la mateixa ciutat, manifesta que á pesar de un calor tropical, assistí un gran nombre de gent al teatro *Del Verme*, ahont debia cantarse la ópera referida.

«Sentírem per volta primera—diu—á la senyoreta de Senespleda, espanyola, la qui ha demostrat tenir una bona veu y óptima escola en lo paper de Gilda. A una figura elegante y bella, uneix una simpática veu que modula ab esquisit art. Obtingué un merescut triunf en l' acte 2.^{on}, especialment en l' ária que cantá de una manera perfecta y plena de passió. Generals y ardorosíssims picaments de mans, repetidament la cridaren al prosceni. Per ésser la primera vegada que en Italia canta, ha debutat aquesta *prima donna*, de una manera espléndida.»

Y per á completar y confirmar á un temps lo que manifestan 'ls referits periódichs, «*Il Pungalo*» del 13 y 14 d' aquest mes, s' expressa ab las següents notables paraulas: «Decididament Espanya tè una escelent atleta artística en Milan. En l' *Rigoletto* d' ahir nit, s' ha donat á conéixer una artista espanyola: la senyoreta Pepita Senespleda. Una esbelta y lleugera personeta, un bosch de cabells negríssims, una móvil, intel·ligent y nerviosa fisonomia, dos ulls de foch y una maneta aristocrática..... Tal es son retrato.—Com artista diré que l' *demonietto*

incarnato, poseeix una simpática, estensa, téndre y argentina veu, ab certa suau inflexió, que al cor se dirigeix per la via mes directa; y que es guiada per un sentiment d'art, raro en veritat, en una joveneta que dona 'ls primers passos en sa carrera. Lo públich li feu ahir nit, la mes festosa acullida. Com de la famosa balada «E il vero, nome codesto?» del acte 2.^{on} se li demanés la repetició, sapigué la graciosa Pepita esquivarla ab l'aplom de una consumada artista. «Qui bè comensa, al fí del seu treball arriba,» diu lo proberbi: endevant, donchs, senyoreta,... y ánimo..... ¡Hi ha tanta falta de bons artistas!.....»

Pocas son las paraulas que afegiré després d' haber copiat ó extractat lo que 'ls referits periódichs dihuen, puix que aquestos parlan entusiasmat y sensa que al ferho 'ls mogui altres miras que la de una justa admiració: me permetiré tan sols felicitar als aventatjats mestres en música compatriotas nostres, com també als de pays estrany, per la manera lluhida y acabada ab que formaren la educació artística de la senyoreta de Senespleda, y á aquesta (á la qui ni sols tinch la honra de coneixer) per lo modo brillant ab que aprofitá llurs lliçons.

JOSEPH M.ª VALLS Y VICENS.

Barcelona 21 de Agost de 1876.

UNA VISITA Á VALENCIA

ERAN proximament las dotze del mitjdia del 23 de Juliol, quan lo *Darro*, ab un número considerable de passatjers, sarpava del port de Barcelona pera la tant antiga quant poética ciutat del Cid. Despres d' una travessía magnífica, á las sis del matí del endemá varem descobrir al horisont la ciutat de Valencia, y pocas horas despres ja guanyavam la entrada del port del Grao que, al estar terminat, poch tindrà que envejar als millors d' Europa.

Despres d' haver desembarcat varem dirigirnos á Valencia ab una tartana *sense mallas*, ahont hi varem trovar á un *cicerone* que 'ns acompanyá á una de las fòndas de la capital, objecte de nostras excursions.

Un poch reposats del viatge, varem dirigirnos á la casa Municipal, que, molt poch tendria de notable, si no fossen las antigüetats que guarda. Gracias á la galantería y amabilitat del Sr. Vives, arxiver municipal, varem poder admirar lo *Rat-Penat* que usava la ciutat de Valen-

cia en 1547; la bandera col·locada com a senyal de submissió de la ciutat de Valencia al rey D. Jaume en 1238, al portal de *Alí-bufat*; varias banderas é insignias de las milicias d' aquest sigle; quadros antiquíssims y moltíssims documents, cual antigüetat data del sigle XIV. Gracias á un dels agutzils, varem poder veurer d' un tros lluny, puig los veteranos de Valencia de gran gala hi donavan guardia, la espasa y corassa del rey D. Jaume vingudas expressament de la Real Armería de Madrid.

Visitat l' arxiu, varem passar á la Catedral cual arquitectura es moderna; y, entre las moltes antigüetats que guarda, se hi contan las cadenas que tancavan lo port de Marsella, que, segons un quadro posat al peu de las mateixas, lo rey Alfons lo Sabi, dit per altre nom lo Magnánim, va pendre' als habitants de dita ciutat; y una barra ab una bola de ferro á cada cap, ab quina eyna, diu lo referit quadro, que D. Alfons las va trencar. Entre 'ls varis quadros que s' hi conservan, n' hi descolla un de San Cristofol, y una colecció de retratos al oli dels bisbes de Valencia desde sos temps primitius.

Despres d' haver pagat los *quatre diners* qu' exigeix lo campaner de la Seo á tots los que volen pujar al *Miguelite*, varem contar dos-cents y tants esgraons bastant alts; y des lo terrat de la torre varem poder admirar la fértil y deliciosa vega valenciana en quina immensitat y verdor la vista s' hi pert.

Com pochos dias podiam estar á Valencia, nos varem dar pressa á resseguir tot lo que enclou de notable, essent-ne d' especial menció lo riquíssim Museo de pinturas que conté mes de mil doscents quadros dignes tots d' admiració. Entre las notabilitats monumentals que guarda Valencia, descollan lo palau del *marqués de las Dos-Aguas*, lo *Teatro*, l' *Hospital* que casi 's pot dir que no te rival á Europa, la *Fábrica de cigarros* la *Plassa de Toros*, la *Torre de Serranos*, y la majoría de las *Iglesias*. Los edificis particulars res tenen de notable, y tant l' Institut, com la Universitat, no 's diferencian en res dels demás.

Si bé Valencia es la tercera capital d' Espanya, molt se diferencia de la segona, puig, ab tot y estar aquets dias inundada de forasters, no s' hi notava aquell moviment característich á las ciutats de primer ordre.

Si no hagués sigut lo passeig de l' *Alameda*, de qual iluminació y ornamentació, sols ne dona una idea petita algun dels cuentos de las *Mil y una noches*, hauríam dit que Valencia no celebrava las festas del sisé centenari de la mort del rey D. Jaume, puig, á escepció de sos principals carrers que estavan adornats ab mástils, banderas y fanalets, res mes indicava la celebració de ditas festas.

Y, ara que parlém de l' *Alameda* just es que fém d' ella especial menció. Allí cada vespre s' hi reunia lo bo y millor de Valencia, puig la excesiva calor que feya, obligava á sos habitants y forasters á buscar un lloch apacible. Varias bandas de tropa, tocant escullidas pessas, amenisavan mes lo lloch, y la espléndida il-luminació de las baracas y cafés al *aire libre*, la flayre de las flors que *les xiquetes valencianes* venian, l' estruendo y colors dels fochs artificials que 's tiravan, y l' animació y bullici de la gent que apinyada discurria per tot arreu, feyan de la vorera del *Júcar* un nóu mon.

Valencia pot ben dir que 's lo jardí d' Espanya; puig no hi ha plassa hont no s' hi vejin flors y plantas; y si bé la *Glorieta* no es realment lo que hauria d' ésser per una ciutat com Valencia, per ço, son infinit número de jardins y jardinets, fan mes disimulable aqueixa falta.

Si 'l carácter dels *chés* fós altre, se faria mes agradable la estada en Valencia, pero com, tant si aquest ho fós com no, debiam abandonar la ciutat del Cid, al cap de tres dias de nostra arribada á ella, vam pendre un bitllet del Ferro-carril pera aqueixa, en quina estació varem sentir un paysá nostro, que deya, plagiantho d' un romanso carnavalesch:

—Rodo 'l mon y torno al Born,—

plenament convensut de que ciutat com Barcelona, en tot y per tot, pocas al món n' hi han.

A la vesprada del 27 de Juliol varem arribar á Barcelona, ab nous desitjos de tornar á Valencia y guardant un bon recort de la mateixa.

JOSEPH GARRIGA Y LLIRÓ.

Barcelona 2 de Agost 1876.

LO FESTÍ DE BALTASAR

Mane, Thecel, Phares.

MENTRES la nit exten sas negras ombres
dessorbre Babilónia y sas murallas,
dins son palau, tot alentant l' orgía,
lo *rey de reys* devant la cort exclama:

—«Goséu sens pòr, encara que l' astuta
aygla de Persia vole per la plana,
volguent confondre 'l brill de ma corona
ab lo llamp impotent de sa mirada.

«Goséu sense recel, bellas princessas:
las cent portas de bronzo son tancadas;
goséu sens pòr: los guaytas ja vigilan,
lo fosso es fondo y las murallas altas...»—

Y un toch agut de bélicas trompetas
ressona trist per la deserta plana
y calla 'l rey tot escoltant inmóvil
l' últim ressó que 's pert en la llunyansa.

—«¡Es l' host de Cyrus! diu tremolós d' ira,
fixant la vista enllá de las murallas;
son los de Persia que 'l festí rastrejan
com ferass per la fam atormentadas.

«Bregan en va y en va son rey s' esforsa
perque las portas ab estrépit caygan:
encar que 'ls Dèus lo pas li franquejessen,
ans que mon ceptre trobará ma espasa.

«Ja vindrá 'l jorn en que sa altiva testa
faré acotar al pes de ma venjansa;
y á mon esfors caurán alts murs y torras
com palmeras pèl vent arrebossadas.

«Son ceptre y sa corona faré fondre
de son palau en las rogenças flamas,
formant del mateix or grillons que sigan
dignes de fer sa magestat esclava.»—

Digué, y al véurer l' ostentosa festa
per los grans de la cort mes animada.
ab deixament s' assenta en lo seu trono
voltat de concubinas y d' esclavas.

Y uneixen sos accents arpa y psalteri
y al resplandor que 'ls flams entorn escampan
en brassalets y joyas centellejan
diamants, perlas de Siria y esmeragdas.

Feixuchs brasers y trípodés de bronzo
creman aromas y perfums d' Arabia
y ab llanguiment s' aixecan peresosas
del encens de Judá las nuvoladas.

Y bellas formas lúbriques palpitan
dessota 'ls plechs de transparentas glassas;
y passen de má en má, vessant lo néctar,
las copas del sant Temple arrebossadas.

En tant la lluna s' alsa recelosa
pèl sacrílech brugit sobresaltada
y per l' espay volant en mágichs cercles,
lo cant mes trist las aus nocturnas llansan.

De sobte 'ls flams dels trípodés tremolan
y al brau impuls en que 'l simún esclata,
núvol de pòls qu' al firmament s' aixecan
del astre de la nit la llum apagan.

Fortíssim tró sobre 'l palau ressona,
tothom la testa esporuguida abaixa
y en l' ample mur, com per lo llam escritas,
xifras de foch blavosa llum exhalan.

Sens esma 'l rey, atónit las contempla
suspés l' alé, la pensa conturbada,
gonflat lo pit per la mortal angoixa
que la grogor en son semblant retrata...

—«¡Aterrador misteri! al fí murmura,
inmóvil sens distraurer la mirada;
obscur dictat qu' entenebrint ma pensa
en vá impotenta en deixifrá 'l s' afanya!

«Fúnebre llum á son entorn s' agita
qu' envia á mos sentits baf de fossaná;
¡sinestra llum, sens resplandor ni sombra,
del regne de la Mort potsé exhalada!...»—

Y consultats en va agorers y astrólechs,
entra Daniel en la suntuosa cambra
y 'l *rey de reys*, confós á sa presencia,
diuli esforsant la tremolosa parla:

—«Si es cert que l' esperit dels Déus t' anima
desfès mon dubte y eix enigma aclara 'm,
y honors te donaré y portarás sempre
la púrpura dels reys sobre l' espatlla.»—

—«Guarda per' tú eixos dóns, diu lo profeta;
guarda per' tú l' orgull y gloria vana,
que sota la de Deu será confosa
y en la nit de las tombas oblidada.

«Escolta, oh rey, lo que l' Omnipotencia
ha fet grabá en lo mur d' aquesta cambra»—
Y 'l profeta invocant la llum divina
aixeca al cel las mans y la mirada.

Y escoltan tots y estátichs lo contemplan;
tan sols se mouen perturbant la calma
los flams rogenchs que espurnejant tremolan
sentint l' alé del vent que 'ls amenassa.

Y parla Daniel:—«MANE, THECEL, PHARES:
de ton regnat lo terme Dèu senyala,
indigne t' ha trobat de ta corona
per ton orgull y crimosas faltas.

«Deixa lo ceptre que soberch empunyas:
en va per *rey de reys* lo mòn t' aclama
quan dividida ja es ta monarquía
y á ne 'ls Persās y Medas entregada.»—

Y 'l rey plé de terror, la testa acota
y entre las mans toç amagant la cara
cau de genolls, com si veyés l' espectre
de sa gloria cubert ab la mortalla.

En tant, enllá dels murs s' alsa espantosa
ramor, que creix del vent entre las ratxas:
així quan romp al lluny negra tempesta
avisa ab sos udols la torrentada...

Tot d' una 'l rey, ab vista esferehida,
s' aixeca y surt desenveynant l' espasa
y enllá, en los murs, l' incendi qu' espurneja
s' esforça á saludarlo alsant sas flamas.

Las mares, xisclejant, sos fills s' emportan
d' ací d' allá fugint esparveradas,
sentint ja mes aprop l' host enemiga
pèl frech esgarrifós de las espasas.

Pèl riu s' abocan en furient desordre
cavalls y cavallers carros y máquinas,
y s' estremeix la terra y fins tremolan
los amples fonaments de las murallas.

Trespols y murs s' esfonzan ab estrépit
fent cargolar inmensas serps de flamas;
cauhen feixuchs los capitells de bronzo
per entre las columnas trossejadas.

Y 'ls temples súan lo metall dels idols
que 's van fonent: tan sols fermes s' aguantan
com genis infernal que 'l foch alenta,
dels antichs reys graníticas estátuas.

Y entorn de Baltasar los guerrers moren
y pas per pas va defensantse ab rábia;
quan, mitj perdut, á son palau se 'n puja
brunzent sageta en lo sèu pit se clava.

La núa espasa de sas mans rellisca
llampega entorn feréstega mirada
y cau sens vida y sa reyal corona
gradas avall tot rebotent s' escapa.

Llavors en lo palau l' host enemiga
fa brillejar las vencedoras áligas,
y esclama conmogut lo sant profeta
ab veu que sembla desde 'l cel dictada:

—«Fills de Judá, l' Etern salva á son poble,
alsémlí joyós cántich d' alabansa;
¡gloria á son Nom, pèls segles de los segles
entre las tribus y nacions y rassas!

«Per sempre 's pón l' orgull de Babilonia;
lo trono d' Israel mes brillant s' alsa:
avuy lo foch desfá vostras cadenas,
demá la llibertat somriurá ab l' auba.»—

JASCINTO TORRES Y REYETÓ.

FAULES

I

LA NINA Y EL MIRALL

V A diguent l' innocent nina
Fent llengotes á un mirall:
—«Eh! qué 'l gatet la pentina!
«Eh! qué la renta 'l godall!

»Eh! qué du bruta la cara!
»Eh! qu' escabellada vá!»—
Y la totxa no repara
Qn' es d' ella que mofes fa.

No ho repara la nineta,
Com boy sempre la gent gran,
Qui, burlantse á esquerra y dreta,
La nina y el mirall fan.

II

LOS RECTORS Y LLUR PARROQUIA.

(Dedicada á un jovenet.)

C ERT poble de montanya un rectó havia
Qui molt depressa y bé la missa deya:
Mes la ignorant gent, á ulls cluchs, creya
Que mitxa, per no sébre-la, 'n jaquia.

Mort aquest, vá arribarhi al següent dia
 Altre qui, d' estudiar tant, boy no hi veyá;
 Y 'l dirla apoch apoch, deyan que ho feya
 Que ni sols lo missal llegir sabia.

Bé podrás, tendre amich, si ets home sábi,
 Atenyer que l' instruhit, á totes hores,
 Confesse ton saber y, franch, l' alábi;

Mes, encara que un altra Brincant fores,
 No cregues que poguesses pas llavores
 Auhir tal confessió d' un rústech llávi.

III

LA SOPÉRBIA.

RAN mon camí troví, un dia,
 Una tan grossa alsinota
 Que ja la via boy tota
 Ab son llarch brancam, combría.

Jo, plé de tossuneria,
 Al passarli per dessota,
 No volguí acotarme gota,
 Com, per no tocáhi, devia.

Mes ¿qué feu ella? 'M va tráure
 Ma barretina morada
 Y á terra me la feu cáure;

D' hont, de ma sopérbia inflada
 En just cástich, l' haguí d' háure
 Vinclant tota ma espinada.

D' aytal feta
 ¿Ja 'n voldrás, soperch, extráure
 La llissó que jo 'n só extreta?

PAU BERTRAN Y BRÓS.

L' OMBRA D' EN JAUME (I)

FILLS dels indrets de mon antich reyáume,
Faplegats en mon nom en Barcelona,
permetau que sens ceptre y sens corona
vinga á la festa l' escriptor En Jaume.
Jorns de batallas oblidant, deixáume
del sentiment que en vostres cors sahona
roblir mon ser, car mes que ma *tisona*
dringar l' anaps ab vostres hostes pláume.
Pus hi há en la táula qui, esbrinant ma historia
per enaltir á ma ciutat nadiva
la germanó d' un gran passat desperta.
Borrar fronteras es major victoria
que 'l conquerirlas! Quan assí s' arriba
la pátria es una, y pera tots ubérta.

DAMÁS CALVET.

(1) Aquest sonet fou llegit per son autor en lo banquet donat per un gran número de catalanistas als escriptors provensals y al Sr. Balaguer de tornada de las festas de Valencia.

BIBLIOGRAFÍA

ASOCIACION LITERARIA DE GERONA. — Año cuarto de su instalacion. — Certámen de MDCCCLXXV. — Gerona. Imprenta y Libreria de Vicente Dorca. — 1876.

De las quatre capitals catalanas, Gerona es sens dubte la que després de Barcelona, y potser á proporció tant com ella, paga á las lletras pátrias mes valió tribut, y la que mes contingent d' escriptors y d' adherits té entre las filas dels amants de la literatura y de la historia de Catalunya. Tarragona, esceptuant contadas individualitats, encara avuy mudas, se manté retreta de las corrents literarias, sobre tot de las genuinas de la terra, y Lleyda, si bé celebra anyalment un certámen, no 'n reporta ni per á ella ni per al comú engrandiment los resultats que deuria, gracias al exclusivisme religiós de que 'l rodeja, y, dins d' aquest, á las opressoras trabas ab que entorpeix lo vol dels poetas, dántloshi temas concretíssims, advocacions especials de la Mare de Deu á la qual está dedicada la Academia celebrant, que llevan com á fruyts naturals un deplorable amanerament y 'l regnat anárquich dels llochs comuns y de las vulgaritats no per lo ben ditas menos embafadoras.

Gerona ni fa com Tarragona ni fa com Lleyda: ni ho fa malament ni deixa de ferho, sino que desitjosa d' emular á Barcelona y á sos

Jochs Florals, ha aplegat en sa *Asociacion literaria* á tots los geronins ilustrats, y ab lo concurs de tots ve de fa quatre anys celebrant certámens baix un programa fructuós per lo variat y per lo elástich, y hont, si bé admetenthi en qualitat de vergonyant, per lo petit lloch que hi té, á la llengua castellana, se premian ab joyas envejables las inspiracions dels nostres poetas, y 's recompensan las aficions provincials que ab tant d'entussiasme senten y cultivan aquestos, y cultivan y senten los membres de la Associació literaria.

Gerona, al pendre cartas en aquestos jochs pacífichs y civilisadors de la inteligencia, no fa per altre part mes que nusar son present y son passat, continuar sas tradicions literarias sostingudas d' época en época per una série d' escriptors de remuntat estre que magnifican sos anals: aixís ho feya constar en lo derrer certámen lo President Sr. Girbal, qui, al apuntar com á tema de son discurs aquell fet histórich, s' apressurava á justificar sos asserts citant secle per secle los noms dels principals escriptors geronins, y consignant en breus dictats los títols que á cada hu d' ells adornaren y 'ls feyan mercixedors de recordansa en aquell moment solemne.

Al adoptar semblant tema, si bé no ha fet mes lo Sr. Girbal que repetir en petit lo que mes en gran tenia dit en son llibre, *Escritores gerundenses*, y en sas *Memorias literarias*, adició á aquell, premiadas en 1873 per la mateixa Associació,—si bé, donchs, no s' ha emprés mes que un treball per á ell de fácil execució, ha seguit no obstant—y per aixó 'l felicitem—la bona tendencia que iniciá en aquell sitial lo Sr. Ametller en l' any citat 1873, de fugir de las vaguetats y repeticions que en tots los actes idéntichs solian surtir dels llabis dels Presidents d' altres Jurats, repeticions y vaguetats que acusavan ja que no pobresa d' ingeni—que en alguns no era de suposar aquest defecte—indolencia supina y fins menyspreu del honor que al aixecarlos á aquell lloch se 'ls hi concedia.

Glosar y perifrasedar l' amor, la fé y la pátria es ja gastat, y 'l ferho poch gloriós y poch meritori: 'ls Presidents de Jurats deuen fugirne d' una vegada, y evitar que 'l discurs d' avuy sia una mera repetició del d' ahí, y 'l d' ahí del d' antes d' ahí. Travalls pensats y de trascendencia, aixó demanan la ocasió, 'l cárrech que ocupan y la institució que presideixen.

Lo contrari no 's compren sino en lo discurs de gracias, porque

obehint sa lectura á un esperit de galanteria que té cada any unas mateixas exigencias, es de tot punt impossible surtirse del trilladíssim camí obert per lo primer que hagué d' escriuren un, y torture quant se vulga son ingeni l' encarregat de pronunciarlo, ni dirá res de nou, ni farà mes que mudar la forma d' un fons invariable, afe-ginhi, segons la major ó menor galanura de sa imaginació, aquestas ó aquellas flors, y flors mes ó menos triadas. Petit camp han de dar, donchs, al judici crítich semblants documents, y aixís, poch mes que lo qué en general hem dit podriam afegir respecte al que en l' últim certámen de Gerona llegí 'l Jurat investit d' aquell càrrech, D. Joseph M.ª Pellicer y Pagés.

La Memoria del Secretari no está ja, com lo discurs presidencial, en aquest cas, sino per idénticas, per análogas rahons. La del volum que tenim á la vista no absol á son autor del pecat que solen també cometre molts Secretaris de Corporacions literarias en l' acte públich dels Certámens. Si 'l judici de una corporació té de significar alguna cosa, si ha d' imposarse per la rahó com s' imposa per lo reglament, precís es que vinga apoyat, diguemho aixís, en resultants y considerants, los quals si poden contenir errors, tractant com tractan de materias lliurement opinables, provan al menos que no s' ha procedit de lleuger, sino que s' ha meditat y s' ha discutit, y que s' ha fallat no perquè sí, sino perquè hi há hagut prous perquès que han imposat aquella manera determinada de judicar. Lo gust literari, si bé irreflexiu en part com á producte de diversas concausas, sentiment, educació, costum, etc., no té de ser en qui d' il-lustrat blasone tant inconscient que no puga ser justificat per la rahó y per la rahó analisat y per la rahó corretgit en lo que diga aquesta que s' erra.

Aquellas fórmulas vuydas de sentit tant de moda entre 'ls Secretaris de Jurats, aquellas fórmulas tant elásticas que poden aplicarse sense dificultat á odas y baladas, sonets y epígramas, sátiras y poemas, aquells rasers que donan una mida igual per á tota mena de géneros y de especies literarias ¿son ressó veritable de las apreciaciones del Jurat ó recursos cómodos per á sortir del pas? Si lo primer, pobres judicis son certs judicis; si lo segon, creyem que 'l völdresen acusa en qui se 'n val una trista opinió de las exigencias y de las responsabilitats del càrrech que desempeña. Judicis se lle-

geixen, per la rahó indicada, en Memorias de Secretari, que á ser presos tal com sonan, ni foran aplicables per lo encomiástichs, á la *Divina Comedia*, y ab tot, no pochs cops fan referencia á composicions que sols gracias á tres ó quatre embranzidas valentas han pogut dissimular als ulls dels Jurats la rastreteria y pobresa de tot lo altre.

A llegir aixó, si es cas que ho llegeix, crega 'l Secretari del últim Jurat de la Associació literaria que ho escribim sols ab ocasió de sa Memoria, no ab exclusiva referencia á ella ni prenentla com á blanch únich de lo mes agre de las precedents censuras. Aixó, per mes que alguna part haje de tocar'hi.

Y sino, un exemple. De las duas poesías castellanas premiadas en lo derrer any, una d' ellas es *Un velatorio*.—*Recuerdos de Andalucía*, que du per lema, *Mas vale morir sin hijos que dejar hijos impíos*, y va firmada per D.ª María Mendoza de Vives. Ara, heuse aquí son judici crítich en la Memoria del Secretari: «composició de carácter y sentiment, armoniosa versificació y d' espontaneitat en lo desenrotllament del assumpto.»

¿Es aixó un judici crítich? Si y no: sí, un judici per á ser insertat en una relació periodística escrita l' endemá del certámen; no, una esposició concreta y fundada dels motius que decidiren al Consistori á escullirla d' entre las quinze poesías que 's disputavan la rosella d' or á aquella concedida.

Un velatorio es un quadro de costums, com se sol dir, de cap de brot. Escrit per á provar per un exemple lo tema moral-religiós apuntat en lo lema que fa costat al títol, enclou dos dramas trágichs que tenint l' un sa escena en la realitat exterior y l' altre en lo mes íntim dels protagonistas, que tenint aquell una acció progressivament desplegada y aquest una acció uniformement igual, que pintant l' un l' amor y la gelosía y 'l crim, y pintant l' altre lo sentiment sublim de la infortunada mare que vetlla 'l cadavre de son filllet arrancat prematurament al amorosos efluvis de son cor, que essent, en una paraula, radicalment diferents, s' unifican en una síntesis admirablement expressada, després de haver corregut desde 'l principi l' un al costat del altre, sense ferse nosa l' un al altre gracias á un artifici de composició que de tot sembla menos artifici, y sense dividir la atenció mes que per á soldarla estretament al prin-

cipi, al mitj y sempre, ab l' anell d' un contrast hábilment iniciat y hábilment sostingut; y tot aixó exhalant en conjunt y en detalls l' alé característich de la localitat; tot aixó vivint y respirant y moventse desembarassadament dintre de lo real, dintre de la veritat dretament sentida y dretament pintada; y tot aixó brillantat per las galas d' una versificació pintoresca, delicada sense afeminació, viril sense duresa, sentida sense ploraneria estúpida.

Y no obstant, llegescas lo judici transcrit, examines en sí y cotejantlo ab lo que mereixen altrás composicions co-premiadas, y apareixerá pèls núvols la justícia distributiva, y 's veurá que al defecte de no dir res de precís ni *ad hoc*, uneix lo de ser molt desfavorable, ja que en paraulas no molt dessemblants ni de lletra ni de sentit ve condensat lo judici d' altrás composicions que están molt lluny de la citada.

Potser atrets per la oportunitat del exemple hem passat los límits que tenim marcats en esta Revista, dintre dels quals no hi caben mes que lo catalá y lo de catalans, essent aixis que ni la autora nomenada ni sa poesia son catalanas; per tant, circunscribimnos, després de consignar que es de D. Antonio Alcalde Valladares y que está dedicada á 'n Alvarez la altra poesia castellana del volum que 'ns ocupa,—circunscribimnos, dihem, á lo de dintre de casa.

Ni hem de ferho sense satisfacció relativa. Als certámens geronins no hi falta la joventut catalana, y just es dir que en ells, com en tots, deixan en bon lloch la bandera de la nostra literatura. Potser una lectura detinguda y analítica descubrís, com provas de decadencia momentánea en alguns dels autors premiats, aquí, raquitisme de pensaments disfressat per la grandaria de las formas poéticas, allí, una punta de prosaisme, ensá, vaguetat ó rebuscament, enllá, adonament ó vulgaritat; pero son defectes aquestos que mereixem ser piadosament omitits en gracia á que venen compensats per bellesas de las que solen no mancar en las obras de poetas de tant justa fama com los Srs. Ferrer, Genís (Salvador) Pirozzini, Ubach, Reventós, Ametller, Soler y Torres, autors de las distintas poesías catalanas agraciadas ab premis ó accésits en 1875.

Si en poesia no ha estat desgraciat lo derrer certámen de Gerona, menos encara ho ha estat en la secció histórica, may oblidada per la Associació. Duas memorias, la una de D. Antoni de Bofarull y la

altra de D. Joseph Pella y Forgas, castellana aquella y catalana aquesta, son las impresas en lo volum del 75 y agraciadas respectivamente ab una medalla de plata y un exemplar de la obra de Francis Wey, «*Rome. Description et souvenirs.*»

Atzarosos son, y prenyats de dramáticas peripecias, los dos períodos historiats en ellas. L'astre del poder catalá brilla en lo primer en son zenit: en lo segon, descendeix al ocás y llansa sas resplandors postreras. Allí, nació independent, Catalunya, baix lo sceptre victorios d' en Pere 'l Gran, aguanta y contrasta y repel-leix ab pitrada de lleó los dos poders llavors mes grans de la cristiandat, lo poder material de la Fransa y lo poder espiritual dels Papas, conjurats en contra d' ella; aquí, despullada ja de sas vestiduras régias, cubrintse apenas ab los pellingots de son mantell foral, un genoll en terra y 'l cos enrera, llensant llamps per sos ulls, blandeix lo tros de daga que li queda, decidida á vendre cara sa vida, y posa encara á ratlla á sos ofensors, contenint per un moment aquella derrera embestida que al cap de mitj secle habia de acabar ab tot lo poch que de sa grandesa histórica li restava, y lligarla al carro triomfal d' una cort inicualement centralisadora y orgullosament despótica.

Una pintura d' aquestos dos períodos son en darrer terme los travalls dels Srs. Bofarull y Pella, los quals al escullir respectivament un epissodi del primer y un personatge del segon, han comprés—y en aquest concepte han aixamplat lo plan de sas obras,—han comprés, dihem, que l' epissodi no era mes que un anell d' una cadena que anava indisolublement lligat als demás anells, y que 'l personatge, mes que una individualitat aislada, era una especie de síntesis ó personificació completa de la época. Historiant lo tot si bé ab referencia á la part, han fet de la part la mellor historia, la que mes justa y mes cabal idea podia donar d' ella.

Mesquins lectores d' historia, no hem d' atrevirnos á emetre un judici del esperit crítich que ha presidit á la confecció dels dos capítols que hem llegit: ni hem de dir, porque 'ns faltarian rahons históricas per á provarho, que potser tant lo Sr. Bofarull com lo Sr. Pella s' han deixat arrastrar massa per l' amor als protagonistas de sos respectiu travalls; que potser han vist en ells mes previsió, mes premeditació, mes càlcul dels que en realitat hi havian. Los processos históricos, vistos desde l' endemá, quan l' encadenament de sas diferentas

etapas apareix clar y evident, quan la realitat d' una manera determinada de desenrotllarse sembla escloure fins dels límits de lo possible una realitat distinta d' aquella,—los processos històrics, dihem, se presentan allavoras com una sèrie de causas y efectes que se generan progressivament las unas als altres pero de manera que l' efecte d' ahí sembla causa necessaria del efecte d' avuy y l' efecte d' avuy sembla efecte exclusivament de la causa d' ahí. Y no obstant ¿qui sap si posats en lo dia avans y en lo lloch dels qui apareixen com á directors d' aconteixements ho veuriam d' una manera diferenta? ¿Si 's poguessen veure en son moment d' incubació molts plans polítichs ó militars, quants n' hi hauria que perdrian aqueixa unitat que un cop arrivats á la fí aparentan! Las circunstancias, las circunstancias; aquestas fan y desfan los mellors plans; y mes que 'l talent profétich del militar ó del home d' estat, sense que ab aixó entenguem desconeixe sa influencia, ellas son la causa determinant de certs fets que á primera vista semblan producte calculat d' un geni conscient y previsor.

Aquesta creyem que es la lley general. ¿Hi há escepcions? es possible. ¿Ho son las que com á tals presentan los historiadors? Per á averiguarho fora precís saber tanta historia com ells. En lo cas present confessem la nostra incompetencia.

Los travalls aludits revelan dos historiadors, laboriosos, investigadors, erudits, y sobre tot de tendencias filosóficas discretas. Llástima que las formas literarias, sobre tot de la del Sr. Pella, no sian tant ben dibuixadas ni tant correctas com fora de desitjar. La historia li té mes que agrahir al autor de la biografía de D. Joseph de Margarit que no pas la literatura; com á obra literaria, tal al menos com apareix impresa, es en general descuydada: l' estil deixat y poch corrent en molts trossos; la frase, massa escrita al corre, alguns cops treballós y coixeiant, de la ploma.

J. SARDÁ.

NOVAS

S' ha constituït á Vilafranca una associació, ab lo títol de *Centro Agrícola del Panadés*, destinada al foment de tots los rams del art del pagés. Al inaugurar sos treballs ha volgut ferho d' una manera ensemps digne y profitosa. Al efecte, ha celebrat una exposició de productes de la terra que s' ha obert lo dia 29 del passat Agost y una adjudicació de premis á la virtut en la sessió solemne del dia primer del corrent.

La satisfacció que tenim cada volta que registrém un nou pas de alguna de las vilas catalanas cap al progrés moral y material, es mes gran avuy en que lo *Centro Agrícola del Panadés* se 'ns presenta ab un esperit verament catalá, com ho demostra l' haver usat nostra llengua pera 'ls programas de dit concurs.

Hem vist ab satisfacció en lo periódich de Valencia *Las Provincias* insertats alguns articles bibliogrífichs, en que ab lo títol de *Literatura catalana*, s' ocupa ab elogi de las darreras publicacions en nostra llengua.

S' ha estrenat darrerament en los Campos Elísseos de Tarragona, lo drama en un acte de D. Pere Antoni Torres, *Lo Marqués de Tamarit* (publicat) y *L' Encuentro de Constantí*; en l' Odeon *Lo gall*

de la passió en dos quadros; y en lo Tívoli *Las Cuas*, sarsuela en dos actes, lletra dels Srs. Campmany y Molas y música del Sr. Rius y *Las guanteras*, sarsuela en un acte.

En lo teatre del Bon Retiro ha continuat també ab lloable frecuencia l' estreno de produccions, essent las catalanas: *Lo Tamboriner*, rondalla fantástica en tres actes (publicada) de D. Joseph Feliu y Codina, de recomenables condicions literarias que es de dordre contrasten ab lo tó caricaturesch ab que está pintat algun dels tipos; *A la vora del mar*, *L' agencia de matrimonis*, *La planeta del home* de D. Albert Llanas, *La torre dels misteris* del Sr. Colomer y *Arribá y moldre*, las cinch en un acte. També s' han posat en escena algunas de las mes triadas produccions ja de temps estrenadas, entre ellas *La tornada d' en Titó* en que s' han distingit notablement tots los actors que hi han prés part.

En los anuncis que s' han repartit anunciant l' obertura de classes del acreditat colegi de primera y segona ensenyansa que dirigeix D. Claudi Mimó y Caba, hem vist figurar en las classes accessorias la de *Literatura catalana*. Felicitem de tot cor al Sr. Mimó per haver prés en aquesta qüestió l' iniciativa, realisant lss aspiracions de tots los qui estimant en lo que 's dehen las cosas de casa, se dolian de veure que en los establiments d' ensenyansa no tingués cabuda la de nostra literatura, tant digne de ser coneguda per son gloriós passat, com de ser conreada per los saborosos fruyts qu' avuy nos ofereix.

Fem aixís mateix extensiva nostra felicitació al Sr. D. Evaristo Dey, Director del Colegi mercantil, ja que en la celebració del certámen quals bases veurán nostres lectores en altre lloch d' aquest número, creyem veurehi un pas que ha de conduir á aquell fet.

A son pas per aquesta ciutat foren obsequiats los escriptós senyors Baró de Tourtoulon y Comte de Villeneuve, y Mr. Mie, representant de Montpellier qu' havian assitit á las festas de Valencia, aixis com lo mestre en gay saber D. Víctor Balaguer, á un banquet en casa Justin, en lo que hi assistiren los mes coneguts catalanistas. A las postres pronunciaren entussiastas brindis los Srs. Baró de Tourtoulon, Milá, Balaguer (Víctor), Angelon, Comte de Villeneuve,

Mr. Mic, Calvet, Cutchet, Quintana, Verdaguer, Balaguer (Andreu), Auléstia, Mariezcurrena, Urgellés. Ensenyat, Cornet y altres, y 's llegiren y recitaren composicions dels Srs. Balaguer, Baró de Turloullon, Milá, Comte de Villeneuve, Calvet, Blanch, Quintana, Ubach, Reventós, Bartrina, Guimerá, Riera, Matheu y Franquesa; revelant lo conjunt de la vetllada la fermesa dels llassos qu' uneixen als literats catalans ab sos germans de Provença y la vitalitat que en una y altre encontrada tenen las renascudas lletras.

Ha arribat lo número de *La Llumanera* pertanyent á aquest mes, que á més d' interessants noticias sobre l' Exposició, inserta las tres poesías que guanyaren los tres premis ordinaris en los Jochs Florals d' enguany.

En lo passat mes de Juliol se celebraren á Valencia las solemníssimas funcions ab que ha volgut honrar aquella ciutat lo sisé aniversari de la mort del rey en Jaume I.

Lo dia 27 se cantá á la Catedral un imponent nocturno de difunts. Lo temple estava severament adornat y en lo crusero s' alsava un suntuós cadafalch cobert ab un rich drap mortuori de vellut negre. Quan las Autoritats, Comissions y personas invitadas hagueren prés assiento, se cantá l' *Invitatori* del Mestre Eslava alternat ab lo cant plá.

L' endemá 27 al matí sortí de casa la Ciutat la professó cívica que acompanyant alguns dels objectes que havian pertenescut al gran rey, se dirigí á la Catedral ahont se celebraren solemnes exequias. En eixa comitiva s' hi veyan las *banderolas* ó pendons de la ciutat, la *roca*, los timbals y clarins, precehint als noys de la Casa de Beneficencia y Colegi de San Vicens Ferrer; los gremis també ab sas banderas y portant coronas de llorer; l' acompanyament oficial, entre 'l que s' hi veyan comissions y representants de la premsa, de las provincias de la Corona d' Aragó y dels literats provensals. Venia desseguida la històrica *senyera* portada pel síndich del Ajuntament, y després lo carro fúnebre ahont hi havia lo mantell reyal dels reys d' Aragó, l' escut, los esperons y l' espasa del Rey y las bridas de son cavall, lo llibre dels *Furs* de Valencia y la clau árabe de la Ciutat. Al damunt de tot del carro s' hi veyá'l pendó de la con-

quista, y darrera hi anava un caball encobertat de vermell y groch. Tancavan la comitiva tres luxosas carrossas y forsas de la guarnició.

Arribada la professó á la Catedral després d' haver recorregut los principals carrers de la ciutat, ahont estavan formadas las tropas, se depositaren los objetes damunt del túmul y comensá la missa de requiem, cantantse, baix la direcció del Mestre Goula, la de Paccini. Pronunciá l' oració fúnebre lo Dr. D. Godofred Rcs y Biosca, y terminada la missa lo Sr. Cardenal Arquebisbe comensá 'l responso que cantá també la capella de música.

Lo dia següent 28 á la vetlla se celebrá en lo claustre del Colegi de Corpus Cristi, la sessió apologética en honor de D. Jaume. Lo local se trovava ricament ajensat, vejentse en la presidencia lo retrato del Rey conquistador y á son costat las estátuas de Ausias March, Sant Vicens Ferrer, Juanes y Lluís Vives. Comensá l' sessió ab un excelent discurs històrich del President de la Junta del Centenari, D. Emili Borso y després de donar lo Secretari lectura del dictámen del Jurat, s' obriren los plechs que contenian los noms dels autors premiats que eran los següents:

PREMI DE 500 PESSETAS.—Memoria ab lo lema: *Les monuments ne son d' aucun parti.*—D. Joseph M.ª Torres.

ID. DE 500 PESSETAS.—Memòria titulada *Las gestas del Rey en Jaume en lo Puig de Santa Maria.*—D. Antoni Auléstia y Pijoan.

FLOR DE PLATA.—Memoria titulada *Rey cavaller.*—D. Joaquim Riera y Bertran.

BROT DE LLORER D' OR. Cant épich *La Mallorquina.*—D. Joaquim Joseph Cervino.

FLOR DE PLATA.—Poesía *Valencia del Cid.*—D. Cándido Valenciano.

FLOR DE PLATA.—Oda *Jaume I.*—D. Vicens Greus.

FLOR DE PLATA.—Poesía *La Creu y la Palmera.*—D. Joseph Francesca y Gomis.

FLOR DE PLATA.—Memoria sobre 'ls beneficis que reportá Catalunya de la conquista de Valencia.—D. Antoni de Bofarull.

PLOMA DE PLATA.—Poesía *Les darrerries del Conqueridor.*—D. Tomás Forteza.

LLAUT DE PLATA.—Oda *A la union de las razas latinas.*—D. Félix Pizcueta.

FLOR DE PLATA.—Poesía *L' Almogaver*.—D. Joan Batista Pastor y Aicart.

MEDALLA D' OR.—Poesía *L' alt en Jaume d' Aragó*.—D. Matheu Obrador.

MEDALLA DAURADA.—Oda *A la unidad de la raza latina*.—D. Joan Rodriguez Guzman.

MEDALLA DE PLATA.—*L' ombra del Rey*.—D. Francesch Matheu y Fornells.

MEDALLA DE PLATA.—*La germandat llatina*.—D. Joseph Martí y Folguera.

MEDALLA DE PLATA.—*La conquista de Valencia*.—D. Joan Batista Pastor Aicart.

MEDALLA DE COURE.—*La cansó de l' oreneta*.—D. Jascinto Roser y Argelagués.

MEDALLA DE COURE.—*Romiatje*.—D. Miquel Victoriá Amer.

MEDALLA DE COURE.—*Lo trovador mallorquí en la diada de la festa centenaria del alt en Jaume d' Aragó*.—D. Joseph Taronjí Pbre.

COPA DE PLATA.—*Romanç dels quatre trovadors*.—D. Teodoro Llorente.

PLOMA DE PLATA.—*La teixidora*.—D. Antoni Càreta y Vidal.

De entre todas las premiadas se llegiren alternantlas ab triadas pessos de músicas, las poesías titoladas *Romans dels quatre trovadors*, *Al Rey D. Jaime*, *La teixidora*, *La creu y la palmera* y l' oda *A la Union de las razas latinas*.

Després de un discurs de Gracias del Sr. Boix, acabá la sessió ab unas paraulas del Sr. Gobernador de la Provincia, alusivas al acte.

A més d' aqueixas funcions que formavan part del programa oficial s' obsequiá al poetas y representants forasters entre 'ls que 's contavan lo Sr. Baró de Tourtoulon. en nom de la societat pera l' estudi de las llengas románicas, lo Sr. Comte de Villeneuve-Esclapon, en lo del felibres provensals, y Mr. Mie, en lo del Municipi de Montpellier, á una sessió literaria á l' Ateneo y un espléndit banquet en la Jardí Real, dignes en tot de la fama que de faustuosa é ilustrada gosa la ciutat del Turia.

En lo Diari de Barcelona del 19 del passat Agost, se publicá un interessant article ab l' epigrafe: *El Dr. D. Francisco Salvá y el*

Telégrafo eléctrico, en lo qui 's fa referencia á un cuaderu de «Memorias de la «Real Academia de Ciencias naturales y artes» d' aquesta Ciutat, que ha donat á l' estampa eixa Corporació, en lo cual se demostra que aquell célebre metje y renomnat sabí, que florí á últims del segle passat, fou lo verdader inventor de la telegrafía eléctrica.

Ab l' impressió d' aquest treball, l' Academia ha fet un gran servey á Catalunya, mes que mes destinantla al concurs que va á celebrar-se á Inglaterra, sobre la historia y progressos de aquell ram de la ciencia. Falta sols que procure donar á ditas Memorias tota la publicitat possible, pera que 'ls catalans aprengan á coneixer als seus grans homens, tan injustament oblidats.

En l' *Archivio storico siciliano* (fascicle 2.º de 1875) ha publicat lo Sr. Starabba uns interessants documents del Arxiu de la Corona d' Aragó, referents al Reynat de D. Martí I de Sicilia.

Al mitj dia del sis d' Agost fou oberta á Halle per lo conegut naturalista Dr. Otto Ule la tercera exposició de jardineria, celebrantse després un diná en que hi regná molta alegría y satisfacció. Cap dels que hi assistiren podia pressentir lo fi pròxim del President. A tres quarts de nou del vespre, la campana doná senyal d' haverse calat foch á la casa de Stümpfel en Grosse Ulrichstrasse núm. 15, y lo Dr. Ule com á comandant dels voluntaris bombers, hi aná corrent oblidantse de posarse 'l casco. Una pedra que caigué li tocá lo cap ab tant mala fortuna que varen haver de treure'l sense sentit, morint al dia següent dejorn. Es una gran pèrdua per la ciutat, per la provincia y per la ciencia. Lo Dr. Ule era un home brau y noble, era un carácter. Incansable y actiu, mirava menys per son benestar que per los seus pròxims: á una aplicació molt vigorosa hi unía una segura profunditat, claretat y agudesas de pensament, aixís com un cor rarament ardorós. Nasqué als 22 de Janer de 1820, á la parroquia de Lossou á Frankfurt a. d. Oder y al igual de son pare havia d' esser eclesiástich, anant per aixó á l' Universitat de Halle de 1840; mes allí se dedicá ab predilecció á las Ciencias naturals y á la Filología per guanyarse la vida. Fou mestre de escola sens trovar una posició fixa. A l' hivern de 1847 pronunciá á Frankfurt a. d. Oder

discursos sobre l' Univers, que havian d' esser lo punt de partida de sa extraordinaria activitat didáctica de grans resultats y al alcans de la generalitat en lo relatiu á las cieneias naturals. L' any 48 l' arrastrá al remolí polítich. Una tentativa per anar á l' Universitat de Halle com á *Docent*, fracassá, quedantse com á escriptor lliure. Aixís produhí en 1850 *Das Weltall* (L' Univers) especie de Cosmos popular en tres volúms. En 1852, fundá ab unió de Rossmasler y Cárlos Müller lo periódich *Die Natur* (La Naturalesa) que fá 25 anys que dura y ha omplert una missió històrica civilisadora en la educació científica del poble. Composá també Ule altres varias obras aisladas, com *Die Wunder der Sternennwelt* (Las maravellas del mon estelar), *Warum und weil?* (Perqué?), *Jahr und Tag in der Natur* etc. (Any y dia en la naturalesa) y l' arreglo encar incomplert de l' obra de Réclus *Die Erde* (La terra). Ab August Petermann, treballá diligentment per una expedició alemana cap á l' interior de l' Africa y fundá á Halle una societat de Geografía. Torná vers la política l' any 63 anant á la Dieta prusiana en Berlin en qualitat de diputat per Halle, y com á delegat de la ciutat fou baix tots conceptes incansable. Recordem que alguns dels séus articles s' han publicat en *La Abeja*, Revista científica literaria editada per D. Joan Oliveres.

COL-LEGI MERCANTIL

Lo Sr. Director y Srs. Professors del COL-LEGI MERCANTIL, portats de son amor al cultiu de las lletras patrias y desitjant contribuir, en tot quan los permetin sas limitadas forsas, al major lluhiment de las festas anyals de la Verge de las Mercés, han acordat obrir un certámen públich, per las d' est any, regintlo per las següents bases.

PRIMERA. Desd' avuy fins per tot lo dia 18 de Setembre próxim, serán admesas totas las composicions optants á premi, las quinas deurán esser inéditas y originals, y dirigidas al Sr. Secretari del Jurat, carrer de Gignás, 47, primer pis, acompanyadas d' un plech clós contenint lo nom del autor, y en lo sobre lo mateix títol y lema de la composició, com es costum de semblants certámens.

SEGONA. Lo dia 25 del dit vinent Setembre, se distribuirán en acte públich, los premis y accéssits, obrintse 'ls plechs que contingan los noms dels autors dels treballs distingits pel Jurat. Dits treballs serán llegits per los seus autors respectius, ó per persona delegada, per estos, ó en defecte, per qui senyali 'l Jurat.

TERCERA. Los títols de las composicions premiadas serán publicats oportunament en los periódichs d' esta Capital.

QUARTA. Lo Sr. Director se reserva 'l dret de propietat per durant un any dels treballs que resultin premiats, y 'ls que no, quedarán arxivats en la Secretaría del Col·legi, inutilisantse públicament los demás plechs.

Componen lo Jurat calificador, lo Srs. D. Joseph Blanch y Piera, *President*.—D. Ignasi Farré y Carrió, D. Joseph Garriga y Lloró, D. Francisco Manel Pan y D. Joseph Fiter é Inglés, *Secretari*.

PREMIS.

PRIMER. *Un buch d' ébano ab una abella d' or*, ofecta del Sr. Director del Col·legi, D. Evaristo Dey Vidal, á la poesia, catalana ó castellana, que millor canti lo treball intelectual.

SEGON. *Un volúm de las Faulas d' Isop*, luxosament imprés y ab alegorias en la encuadernació, oferta dels Senyors Professors del Col·legi, á la faula que 's presenti ab condicions mes recomenables.

TERCER. *Una colecció d' obras escullidas*, oferta del Professor de Gimnástica D. Fidel Bricall, al millor quadro en prosa de costums infantils.

QUART. *Una lira de plata*, oferta del Professor de Música, don Joan Tristany, al millor treball que expliqui *la utilitat de la música á las diversas clases de la societat*.

QUINT. *Un quadro al oli*, oferta del Professor de dibuix D. Joseph Rosés, al millor treball en vers, admirant las glorias del sabi filosof l' immortal Balmes.

SISÉ. *Una colometa de plata portant en son béch un brot d' olivera*, oferta del Professor de Religió y Moral, Doctor D. Joseph Panadés, Pbre., á la millor poesia que canti la *Pau*, y 'l progrés moral y material del nostre Poble.

SETÉ. *Una ploina d' or y argent*, oferta de la Societat lírich-

dramática «Lo Rector de Vallfogona» á la millor poesia catalana que canti las glorias del popular y festiu poeta lo Dr. Vicens Garcia.

VUYTÈ. *Una medalla d' argent daurada y esmaltada*, oferta per la Academia de Taquigrafía, á la millor disertació en prosa castellana sobre 'l següent tema: *Influencia que la Taquigrafía puede ejercer en el desarrollo de las facultades intelectuales y conveniencia de su aplicacion á los estudios en general*.

Lo jurat se reserva 'l dret de concedí los accésits que cregui convenients.

Los Sr. Professors D. Esteve Vergès, de Matemáticas, y D. Pere Elias Ambort, de Caligrafía, han ofert respectivament la obra titulada «Lo Sol» del Pare Sechi, y un trevall caligráfic, y los Senyors Teixidó y Parera, editors en esta Ciutat, una obra ricament encuadernada que du per titol «Apuntes Histórichs, sobre 'ls fets més importants succehits desde la Creació del Mon, fins á la mort de Teodosi», pera esser distribuïdas als accésit que 's cregui convenient.

Los travalls optants als premis que no fixan lo llenguatge, podrán esser escrits indistintament en catalá ó castellá,

Barcelona 20 d' Agost de 1876.—Per lo Col·legi Mercantil, lo Secretari, Joseph Badía y Guitart.

Ab lo titol de «Expulsion de los judíos de Barcelona» acaba de donar á llum en la estampa de *la Renaixensa*, l' estudiós catalanista D. Joseph Fiter é Inglés, un breu opúscul ahont fa coneixer notables documents inédits del segle XV, custodiats en lo archiu municipal y referents á aquella raça desvalguda durant son estatge en la present Ciutat. Felicitém al jove escriptor per son treball, encoratjantlo á fi de qu' ab lo temps pugua presentarnos la historia del jueus á Catalunya que sabem prepara y de que dit folleto n' es una petita mostra.

En lo darrer n.º de la *Revue des langues romanes* havem tingut ocasió de llegir una llarga nova de la reunió que tingué lloch á Avinyó, lo 21 de maig prop passat, sobre la reconstitució del felibratge, baix unas bases mes amplas que aquellas ab que 23 anys en-rera se fundá l' associació, çó es, comprenenti tot lo mitj dia de França y Catalunya. Per ara se dividirá en 3 seccions ó *mantenedo-*

rias : Provensa, Catalunya y Languedoch, lo qual compendrà tot lo pays que no es Provensa propiament dita, lo comtat Venaissin, Niza y lo Delfinat. Cada mantenedoria tindrà la sua junta respectiva, sos reglaments y sas escolas particulars. Un consistori de 50 mestres reçumirá, baix l'autoritat del president las diversas fraccions de l' associació. Celebrará una sessió anualment lo 21 de maig, á Avignó ó en altre ciutat del Mitgdia indicada per la junta general. Los mantenedors podran esser en nombre ilimitat. Lo catalá de Barcelona será la llengua literaria de la secció de Catalunya.

En recort dels 7 trobadors de Tolosa, lo felibratge tindrà per simbol una estrella de 7 raigs ; sos Jochs Florals se celebrarán cada 7 anys, la sua junta se compondrá de 7 personas, fora lo president, y feta també escepció d'aquest, 7 vegadas 7, será lo n.º dels membres del consistori. La paraula *felibre* no tindrà ja la significació exclusiva de poeta provensal. La política quedarà absolutament prohibida en las reunions del felibratge.

Los 50 mestres (*majouraus*) son los Senyors : Albert Arnavielle, lo prebere Aubert, Theodoro Aubanel, Gabriel Azais, Pau Barbe, L. de Berluc-Pérussis, Bladé, G. Bonaparte-Wyse, Mario Bourrelly, Camilo Chabaneau, A. Chastanet, Leonci Conture, B. Crousilhat, J. Brunet, Gaidan, Gaut, Félix Gras, Langlade, Lieutaud, Anselme Mathieu, Alph. Michel, Achilles Mir, Frederich Mistral, J. Roumanille, L. Roumieux, lo prebere J. Roux, Alph. Tavan, Ch. de Tourtoulon, Vidal, V. Balaguer, Albert de Quintana, D. Calvet, Milá y Fontanals, Antoni de Bofarull, Aguiló y Fuster, Blanch y Cortada, Jaume Collell, Geroni Rosselló, Fred. Soler, Querol, Cutchet, Pons y Gallarza, Pere Antoni de Torres (de Tarragona), Torres (de Valencia), Camps y Fabrés, Forteza, Th. Llorente (de Valencia), Quadrado (Joseph M.^a), Jacinto Verdaguer y Montserrat.

La Junta general de felibratge está composta de las següents personas : president (*capoueié*) F. Mistral, vicepresidents (*assessour*) G. Azais, V. Balaguer y J. Roumanille; canceller (*cancelié*) L. Roumieux; síndic de Provensa, T. Aubanel; síndic de Languedoch, C. de Tourtoulon; y síndic de Catalunya, A. de Quintana.

Al celebrar lo restabliment del felibratge (y sensa que ab lo que anem á dir vulguem rebaixar la molta importancia de que están revestidas las personas que hi representan nostra llengua) tenim de planyens de certas eliminacions marcadíssimas é inesplicables. No comprenem que 'ls vells literatos provensals hagin estat desmemoriats fins al grau de deixar de banda á escriptors que tan han fet per sa causa, ni menos nos expliquem que las personas que d' esta ciutat enviaren llista á Provensa hi deixessen d' incloure algú de qui potser reberen lliçons de catalanisme.

¿Nos podria fer llum sobre aquest assumpto la persona ó personas que hi hagin tingut intervenció directa?

La ASOCIACIÓ LITERARIA DE GERONA en l' any quint de sa instal·lació, ha publicat lo següent cartell que ab lo major gust traduim.

«Esta Associació constant en son afany de fomentar lo conreu de las lletras patrias ab la celebració de certámens anuals durant l' época de las firas, ha acordat senyalar lo dia 5 del pròxim mes de Novembre pera 'l que correspon al any actual.

A fi de realisar l' indicat propòsit, los suscrits, individuos del jurat pera la qualificació de las composicions qu' al efecte 's presenten han resolt la publicació de las següents bases :

Primera : Desde avuy fins al 7 del pròxim octubre serán atmesas á certámen las composicions que obten á premi las quals deurán ser originals é inéditas y presentarse ó dirigirse manuscritas sens que pugan serho de lletra de sos autors, al Secretari del Jurat, carrer de Mercaders, n.º 8, pis 4.º Cada composició anirá acompanyada d' un plech clos ahont conste 'l nom del autor, y en son sobre un lema, titol ó divisa, que anirá també en la composició respectiva.

Segona : Lo dia 5 de novembre avants dit, se distribuirán en acte públich, los premis y accéssits, obrintse 'ls plechs corresponents á las composicions escullidas, que 's llegirán per sos autors, per la persona per ells delegada, ó en son defecte per la que elegeixi 'l Jurat quedant solemnement proclamat lo nom de cada autor, á qui s' entregará en l' acte 'l premi ó accéssit que li corresponga.

Tercera : Los titols de las composicions premiadas ab los lemas

que las acompañen, se publicarán per medi de la prensa ab la deguda anticipació.

Cuarta: Las composicions no premiadas s' arxivarán en secretaria y 'ls plechs que contingan los noms de sos autors serán cremats al termenar la festa.

Quinta: La Associació 's reserva per lo terme d' un any, comensant lo dia de la festa, la propietat de las obras llorejadas.

PREMIS.

Una branca d' olivera de plata, ofert per lo M. I. Sr. Gobernador civil d' esta provincia D. Joaquim M. Lagunilla, al autor, de la composició métrica, escrita precisament en idioma castellá que reunint millors condicions literarias versi sobre 'ls inmensos beneficis de la pau.

Un exemplar de las obras de Sta. Teresa, ofert per l' Ilm. Sr. Bisbe de la Diócessis D. Isidro Valls, á la millor composició en vers catalá, llemosí ó velenciá dirigida á cantar la celebració del trigéssim aniversari de la exaltació al Pontificat de N. S. S Pare 'l Papa Pio IX.

Un brot de alsina d' or, oferta de la Exma. Diputació provincial, al autor de la millor poesia del género histórich sobre un aconteixement notable ó un personatge ilustre d' esta provincia.

Una branca de llorer de plata, ofert per l' Exm. Ajuntament d' esta capital al millor cantor de la gloria d' un fill de Girona durant lo siti de 1809 ú altres anteriors ó la de las corporacions civils de qualsevols d' aquéllas épocas.

Una lira d' or, oferta de D. Constanci Gambel, Governador civil que ha estat d' aquesta provincia (no adjudicada en l' últim certámen) á la millor memoria sobre las costums catalanas en sos millors temps.

Una medalla de plata, oferta per D. Ramon Boniquet y Cot, á la mes notable memoria histórica en prosa catalana sobre la irrupció dels alarbs en la Cerdanya y reconquista de la mateixa comarca pirenaica per lo valor dels cristians.

Una copa de plata, oferta per la junta directiva y jurat de la Associació al autor de la millor poesia lírica.

Las composicions que no tenen senyalat l' idioma en que deuen escriures se enten que poden serho indistintament en castellá ó en los de la antiga corona de Aragó.

Girona 11 de Juliol de 1876.

Manel Viñas Grauges, *President*. — Sebastiá Obradors y Font. — Joaquim Botet y Sisó. — Joseph Ribas, Pbre. — Narcis Font y Joseph, *Secretari*.»

Duas sensibles pérduas tenim d' anunciar avuy á nostres lectors; la del distingit escultor D. Ramon Padró, pare dels no menos distingits artistas D. Tomás y D. Ramon, que seguint las profitosas lliçons del famós Campeny, treballá ab notable talent especialment en imatjes religiosas; y la del jove catalanista y amich nostre, D. Joseph de C. Tunyí y Ribera, qui si bé ab aspiracions modestas s' havia dedicat ab verdader entussiasme al conreu de la poesía catalana.

Hem vist ab gust una crida de la Exposició de la *Reunió aucellera de Manresa*, referent á la últimament celebrada en dita Ciutat, ja que dit document, seguint la costum de molts anys establerta, está redactat en catalá que es la llengua oficial de la Reunió.

La imprenta de *La Renaixensa* acaba de publicar una colecció de tragedias catalanas, ab la versió castellana, del conegut literat y mestre en Gay Saber D. Víctor Balaguer.

Sens perjudici de ocuparnos mes endevant de dita publicació que tant y tant ben acullida ha sigut per la prensa barcelonina posarem á continuació los títols de las composicion que conté.

La mort d' Anibal.—*Saffo*.—*Coriolá*.—*La sombra de César*.—*La festa de Tibulus*.—*La mort de Neron*.—*La última hora de Colón*.—*La tragedia de Livia*.

A pesar de haberse publicat en magníficas condicions tipográficas y en bon paper, se trobará de venta al preu de 12 rals en las principals llibrerias de Barcelona. Los suscriptors de fora que desitjen adquirirla, poden enviar l' import en sellos de correu y se 'ls servirá inmediatament.

Ab lo títol de *Fantasma*s lo conegut escriptor en Felip de Saleta ha entregat á la imprenta una colecció de travalls en prosa que en luxosa edició veurá dintre poch la llum pública.

Prompte comensarán los travalls d' impresió del Calendari catalá que anualment publica lo Sr. Briz. Com en los dos últims anys se posará á la venta lo dia de Totsans.

Dintre uns quinze dias se repartirá als Srs. Adjunts dels Jochs Florals lo tomo contenint los travalls premiats en lo derrer certámen.

Entre las publicacions estrangeras que últimament havém rebut devem fer mérit especial de las següents:

I. *Polybiblion*, acreditada revista bibliográfica universal que surt cada mes á Paris baix lo cuidado d' una ilustrada redacció. Sa part técnica conté una bibliografía metódica de las obras recientment publicadas á Fransa y á l' extranger; los sumaris de las principals revistas francesas y estrangeras (entre aquestas últimas pot veurerse los dels números 7, 8, 9, y 10, any VI, de *La Renaixensa*); los sumaris de las memorias de las Societats sabias de Fransa, y los dels articles literaris dels principals diaris de París. La part literaria, dedicada mes especialment á la crítica rahonada de las obras principals últimament eixidas y á las noticias bibliográficas y literarias de mes interés, está escrita ab un criteri molt recte y una notable erudició. Nostra Revista y la literatura pátria que li dona vida, ha obtingut dels redactors del *Polybiblion* una justa consideració per la qual los hi estém verament reconeguts. Al parlar per exemple, de la part que á Espanya dedica l' autor de la *Historie des literatures étrangères* (Alfred Bongeault Paris, Plon 1876 —3 vol.) li recorda ab sentiment no se hagia aprofitat de las investigacions de nostre savi crítich literari D. Manuel Milá y Fontanals, es un bon llibre, del qual diu, proporciona preciosas noticias sobre las Cansons de gesta, los *romances* y també sobre l' influencia de la literatura de la

llengua d' oil... Tenim igualment, continua, d' indicarli una omisió. L' autor res nos diu de la literatura catalana, qual paper fou molt important y que, en nostres dias, conta encara ab escriptors distingits.» Finalment, en la secció de noves, ne reproduueix algunas de nostra Revista, traduhint, entre altres ab fidelitat la primera que dedicarem á la *Historia crítica de Cataluña*, de D. Anton de Bofarull.

II. *Les Croniques de Languedoch*.—Revista del mitjdia dia de Fransa, que veu la llum á Montpeller, essent històrica, arqueològica, literaria y bibliogràfica y baix la direcció del Archiver del departament de l' Herault Mr. de la Pijardièrre.

Los 2 últims números (55 y 56) publican curiosos documents relatius á la historia de dita provincia, en la major part del segle XVII. De la *Renaixensa* ne fá esta Revista una honrosa menció.

III. *La Revue des langues romanes* (números 5 y 6: 15 de Maig y 15 de Juny de 1876). Entre los articles que publica son interessants lo que dedica á la creació de cátedras de filología románica, trasladant la nova de la recient fundació de las de Nápoli, Roma y Padua á Italia; la necrología del malaguanyat felibre provensal Octavi Bringuier (n. 21 Janer 1829 y m. 10 Setembre de 1875) y lo seguiment del estudi sobre los Cants populars del Languedoch, de Montel y Lamber. De mes á mes anuncia la prompte aparició de la obra *Cinq ponguades de Fablas en vers lemoisais*, traduction française en regard, et notes explicatives, par l' abbé Joseph Roux de Tulle. (3 francs 50 céntimes); y en las planas de la Revista, de un treball de D. Manuel Milá sobre los Enigmas populars catalans.

Agotada la segona edició dels quaderns IV y VI de las poesías del poeta-músich Joseph A. Clavé, s' está procedint ab tota activitat á la reimpressió dels mateixos.

Entre algunas de castellanas descollan en estos dos quaderns las següents poesías escritas en nostra llengua:

La queixa d' amor, *La font del roure* y *Lo pom de flors*.

Lo molt éxit que han obtingut aquestos quaderns demostra quant viu encara se conserva entre los catalans los purs sentiments que en totas las composicions de Clavé resplandeixen.

La reimpressió que se n' está fent será si cap mes luxosa y esmeradament corretjida.

La Junta directiva de la Societat Lo Rector de Vallfogona, nos ha tramés una circular en la que 's prega als poetas vullan concorre al premi que dita Societat ofereix en lo certámen del Col·legi mercantil, quals bases insertem en altre lloch d' aquest número.

Es digne d' alabansa lo amor que dita Societat mostra per nostra literatura y creyem que 'ls poetas concorrerán á obter al premi ofert.

S' está ensajant en lo Teatro Romea, *Los segadors*, drama de D. Frederich Soler, del cual hem sentit fer los majors elogis.

En la próxima temporada s' estrenarán en lo Teatro Catalá, que sapiguem fins ara, á més del drama anunciat un de D. Joseph Feliu y Codina, titolat *Lo Rabadá* y un altre del Sr. Soler, *Senyora y Majora*.

Ab lo vinent número repartirém la portada corresponent al volum primer de *La Renaixensa*.

Dintre deu dias repartirém un altre quadern de la Revista y á últims d' aquest mes repartirém lo que correspon á dita fecha. La falta de paper nos ha impedit cumplir ab la puntualitat que desitjavam.

Segons informes que tenim á mes del premis que s' ofereixen en lo cartell insert en altra lloch d' est número es probable que per la Associació literaria de Girona se 'n otorguen d' altres.

Un de nostres mes distingits prosistas te donada á la estampa una colecció de tradicions populars.

Sols afegirem que la obra veurá la llum dintre pochos dias.

Ab gran regularitat se continúa publicant la notabilíssima *Historia de Catalunya*, de D. Antoni de Bofarull. Cada dia es major lo número de lectors á esta publicació, motiu per lo que aconsellem als que vulguin posseirla que 's fassin inscriure prompte en la llista de suscriptors.

Quedan encarregats d'admetren los principals llibreters de Espanya.

Per fí han comensat á ferse reparacions en lo monestir de Poblet. Hora es ja de que 's miri ab amor aquella joia de nostres monuments que un dia 'l poble ab lo foch y las ceynas del trevall, y 'ls governs de sempre abandonantlo á la pluja y á la intemperie destruian.

SUMARI

ENRICH CLAUDI GIEBAL.	Un poeta antich gironí.	1
JOSEPH BALARI JUVANY.. . . .	Recorts de Tiberi á Capri.	24
F. MANEL PAU.	La confessió d' un cabo del Sisé.	33
JOSRPH M. ^a VALLS.	Josepha de Senespleda.	41
JOSEPH GARRIGA.	Una visita á Valencia.. . . .	45
JASCINTO TORRES.. . . .	Lo festí de Baltasar.	49
PAU BERTRAN.. . . .	Faules.	54
DAMÁS CALVET.	L' ombra d' en Jaume.	66
JOAN SARDÁ.	Bibliografía.	57
	Novas.	64